



KUKKOPILLIN JÄLJISSÄ

Julius Rinne
Taiteen kandidaatin opinnäytetyö
Muotoilun pääaine
Muotoilun laitos
Taiteiden ja suunnittelun korkeakoulu
Aalto-yliopisto
2019

Tekijä Julius Rinne		
Työn nimi Kukkopillin jäljissä		
Laitos Muotoilun laitos		
Koulutusohjelma Muotoilun koulutusohjelma		
Vuosi 2019	Sivumäärä 75	Kieli Suomi

Tiivistelmä

Tämä opinnäytetyö käsittelee kukkopillien historiaa ja merkitystä Suomessa sekä niiden asemaa nykypäivän suomalaisessa muotoilussa. Tavoitteena on selventää kukkopillien alkuperää ja ominaisuuksia sekä tutkia niitä myös musiikillisesta näkökulmasta. Opinnäytetyö koostuu kirjallisesta osasta ja produktiosta.

Opinnäytetyön kirjallinen osa tutkii kukkopillien historiaa ja kartoittaa, miten perinteet vaikuttavat tämän päivän muotoiluun. Osana taustatutkimusta opinnäytetyö käsittelee lintuja Suomen mytologiassa ja kansanperinteessä runouden ja perimätiedon keinoin.

Tutkimusten pohjalta tehty produktio on 23 kappaleen sarja keraamisia lintupillejä, joiden lähtökohtana toimivat kukkopilliperinne, suomalainen kansanperinne ja nykypäivän linnusto. Produktion tarkoituksena on tutkia muotoilun ja taiteen rajapintaa, yhdistää perinteet ja nykyaika keskenään persoonallisella tavalla sekä etsiä henkilökohtaista taiteellista kädenjälkeä. Olennaisena osana produktiota on myös kokeellisuus, oppiminen ja keramiikan tekniikoiden erilainen hyödyntäminen aiemman kokemuksen perusteella. Työn tulokset arvioidaan sekä taiteellisten ja henkilökohtaisten tavoitteiden että musiikillisten ominaisuuksien näkökulmasta.

Avainsanat kukkopilli, lintupilli, kansanperinne, linnut, keramiikka, käsinrakennus, musiikki



1 JOHDANTO	6
2 PILLEISTÄ JA LINNUISTA	8
2.1 Kukkopillin historiaa	8
2.2 Kukkopillin rakenne	10
2.3 Kukkopillejä nykypäivänä	12
2.3.1 Kyyrölän Savi	12
2.3.2 Raimo Heldán	12
2.3.3 Heini Riitahuhta	13
2.3.4 Jopsu Ramu	13
2.4 Linnut Suomen kansanperinteessä	14
3 LINTUPILLISARJA	18
3.1 Ideointi	18
3.2 Materiaalit ja menetelmät	21
3.2.1 Viimeistely	24
3.2.2 Poltot	25
3.3 Lopputulokset	26
Punarinta 1	28
Punarinta 2	29
Talitiainen 1	30
Talitiainen 2	31
Satakieli 1	32
Satakieli 2	33
Sinitiainen	34
Varpunen	36
Hömötiainen	38
Ankka	40
Västäräkki	42
Mielikuvituslintu	44
Tipu	46
Harakka	48
Pulu	50
Mustarastas	52
Koskikara	54
Pääskynen 1	56
Pääskynen 2	57
Varis	58
Naurulokki	60
Nokikana	62
Joutsen	64
4 MUSIKILLINEN NÄKÖKULMA	66
5 LOPUKSI	70
LÄHTEET	72

1 JOHDANTO

Jokainen suomalainen varmasti tuntee sanan *kukkopilli*. Sanan kuullessaan monen ajatukset luultavasti ajautuvat menneisyyteen, kenties omaan lapsuuteen ja mummolaa, jossa kyseinen esine komeilee takanreunustalla tullen sieltä ajoittain antamaan ääninäytteen laulustaan. Lähes jokainen pystyy luultavasti sielunsa silmin mielessään näkemään kukkopillin sellaista ajatellessaan. Todennäköisesti mieleen piirtyvä kuva on kovin yhteneväinen: kukko on pelkistetty, kämmenten kokoinen ja sillä on jalusta. Pyrstö on puhaltamista varten ja kyljissään sillä on pilkkuja ympyrän muodossa. Nykypäivänä kukkopillit tuntuvat elävän eräänlaista hiljaiseloa leikkisyyden, viattomuuden ja nostalgian symboleina. Miksi kukkopillit ovat juuri tällaisia, ja miksi ajattelemme niistä niin kuin ajattelemme?

Oma kokemukseni kukkopilleistä vie itseni nimenomaan mummolaa. Eteisen lipaston päällä pönöttää oranssi savinen kukko, joka on ollut siinä niin kauan kuin muistan. Vaikka alaosasta on lohjennut pala, soi se silti moitteettomasti pyrstöön puhallettaessa. Musiikkitaustan omaavana henkilönä olen aina ollut kiinnostunut erilaisista soittimista. Vaikka viulu on ollut pääinstrumenttini jo 15 vuoden ajan, nokkahuilu on myös ollut erottamaton osa elämäni viimeiset 13 vuotta. Näin ollen myös yksinkertaiset puhallinsoittimet ovat lähellä sydäntäni.

Aiemmin en koskaan kyseenalaistanut kukkopillejä, vaan hyväksyin ne sellaisinaan osaksi suomalaista kulttuuria ja historiaa. Vasta muotoilua opiskellessani kiinnostuin kukkopilleistä enemmän, kun ymmärsin niiden kuuluvan muotoilun historiaan yhtä lailla kuin muutkin esineet. Kukkopillien asema tuntuu kuitenkin olevan erilainen kuin monien muiden ”klassikkoesineiden”. Ne ovat tuttuja esineitä, mutta kuitenkin tuntemattomia. Suomalaisilla on jokseenkin yhteneväinen kuva siitä, millaisia kukkopillit ovat, ja perinteisesti jokaisen savipajan repertuaarista löytyy kukkopilli. Minua kukkopillit kiinnostavat sekä muotoiluhistoriallisina esineinä että soittimina.

Halusin selvittää, mikä merkitys kukkopilleillä on ollut Suomen historiassa ja mistä ne ovat peräisin. Opinnäytteeni kirjallisessa osuudessa tutkin kukkopillien historiaa Suomen näkökulmasta sekä lintuja suomalaisessa kansanperinteessä. Tiedostan kukkopillejä vastaavien esineiden olemassaolon lähes kaikkialla muuallakin maailman eri kulttuureissa. Täten Suomeen keskittyminen oli tietoinen valinta aiheen rajaamiseksi.

Produktiivisessa osuudessa halusin tuoda kukkopillit nykyaikaan omalla tavallani. Produktionani suunnittelin ja valmistin keramiikasta 23 lintupilliä. Produktioni tarkoitus oli tuoda uusi näkökulma kukkopilliperinteeseen sekä kehittää omaa taiteellista kädenjälkeäni keramiikan parissa työskentelevänä muotoilijana. Keskeisessä asemassa on myös perinteiden, nykyajan ja henkilökohtaisuuden yhdistäminen, mistä olen työskentelyssäni kiinnostunut. Ammensin omiin pilleihini aiheita suomalaisen kansanperinteen linnuista sekä nykyajan linnustosta ja omista suosikkilinnuistani. Sen lisäksi, että halusin pillieni olevan toimivia soittimia, halusin myös tehdä niistä pienoisteoksia, jolloin tavoitteisiini kuului oleellisesti myös perinteisen kukkopillin ”pillimäisyyden” piilottamisen kokeilu.



2 PILLEISTÄ JA LINNUISTA

Tässä luvussa käsittelen tekemääni taustatutkimusta kukkopilleistä sekä suomalaisen kansanperinteen linnuista. Käsittelen kukkopillin historiaa Suomessa, niiden rakennetta sekä luon katsauksen nykypäivän kukkopilleihin. Taustatutkimus on tehty hyödyttämään opinnäytetyöni produktiivista osuutta.

2.1 Kukkopillin historiaa

Timo Leisiö kirjoittaa väitöskirjassaan *Suomen ja Karjalan vanhakantaiset torvi- ja pillisoittimet* kukkopillien historiasta Suomessa. Hänen tutkimustensa mukaan suomalaisia vanhoja savikukkoja on löytynyt eniten Lounais-, Keski- ja Itä-Suomen alueilta sekä Karjalasta. Suomen kukkopillit ovat maailman mittakaavassa varsin uusi ilmiö, sillä ne luultavimmin levisivät tänne vasta 1800-luvulla. Alkunsa ammattimainen savenvalanta sai Venäjältä, ja se asettui Karjalan alueelle. Ehkä merkittävin savenvalannan keskus kehittyi Karjalankannakselle Muolaan kylän Kyyrölään. 1800-luvun puolen välin jälkeen, kun vapaa kaupanteko sallittiin, oli kukkopilleilläkin vihdoinkin mahdollisuus päästä leviämään. 1900-lukua kohti tultaessa savenvalantaperinne levisi muualle Suomeen ja kukkopillejä kulkeutui venäläisperäisten kauppiaiden mukana yhä kauemmas Karjalasta. (Leisiö 1983, 140-142.)

Perinteinen kyyröläläinen kukkopilli (Kuva 1) on mielestäni suomalaisten kukkopillien tiennäyttäjä. Kyyrölän tyylin mukaiset kukkopillit ovat jalustallisia, usein kirkkaan värisiä ja pistein koristeltuja. Juuri tämänlaisen kukkopillin koen ”oikeanlaiseksi”. Syynä lienee kyyröläläisten savipajojen aikoinaan suuri lukumäärä ja vilkas kaupankäynti.

1900-luvulla sotien aikaan Kyyrölän alueen perheet joutuivat evakkoon muualle Suomeen, ja erityisesti Hämeenlinnan alueelle syntyi myöhemmin Kyyrölän perinteitä jatkavia savipajoja. Alkuperäisiä kyyröläläisten perustamia savipajoja on Suomessa enää yksi: vuonna 1972 perustettu Kyyrölän Savi Oy. (kyyrolansavi.com)



Kuva 1. Kyyrölän perinteen mukaisia kukkopillejä.
(Kyyrölän Savi Oy 2019)

Vaikka kukkopillit ovat Suomessa verrattain tuore ilmiö, siitä kertovia lähteitä on erittäin rajallisesti. Miksi kukkopillit ylipäätään yleistyivät hurjalla vauhdilla puolitoista vuosisataa sitten, ja mikä niiden merkitys oli? Turussa Ibis-keramiikka -savipajaa pitävän Raimo Heldánin arvelun mukaan kukkopillit mahdollisesti olivat esineitä, joita savenvalajan oppipojat laitettiin valmistamaan ”uunintäytteeksi”. Sekä Leisiö että Heldán ovat yhtä mieltä siitä, että kukkopillit toimivat 1900-luvun alussa ”buumiaikoinaan” miltei yksinomaan lasten leluina ja leikkimielisinä soittopeleinä. Edullisia kukkopillejä ostettiin siis lapsille, aikuiset eivät niistä niinkään välittäneet. (Leisiö 1983, 145.) Heldán muistaa omasta lapsuudestaan kukkopillien olleen suosittua ja tyypillistä markkinatavaraa muun muassa Turun torilla.

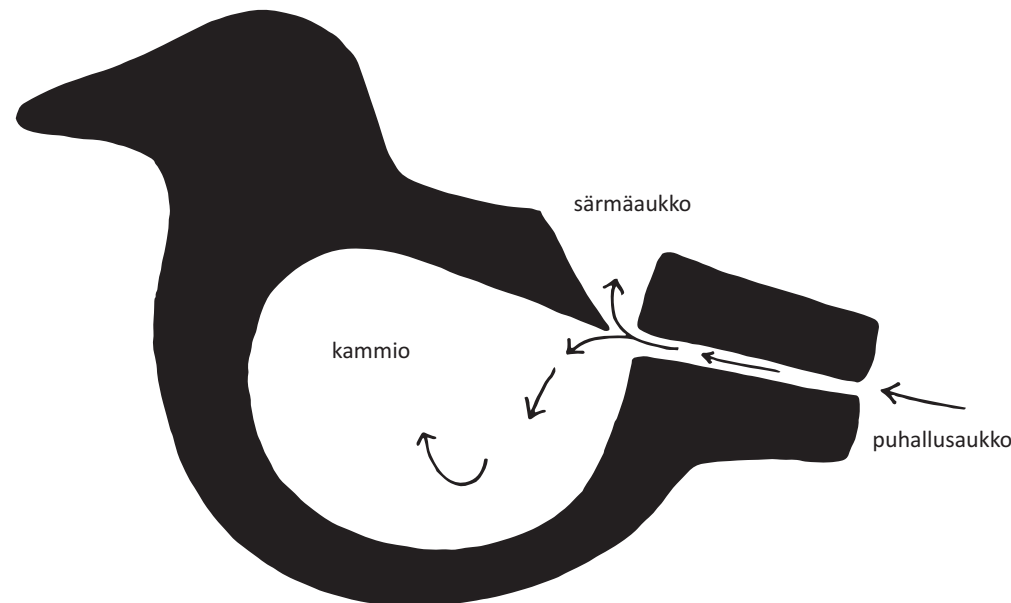
2.2 Kukkopillin rakenne

Otavan isossa musiikkitietosanakirjassa (1978) kukkopillit luokitellaan kuuluvaksi *astiahuiluihin*. Tietosanakirjan kohdassa ”kukkopilli” kerrotaan seuraavaa:

”**kukkopilli**, →astiahuiluihin kuuluva savihuilu, jossa on enintään 3 sormiaukkoa. Soitin tunnetaan koko maailmassa. Suomessa kukkopillejä valmistettiin vuosisadan vaihteessa etenkin Karjalassa.”

(OIM 3 1978, s.v. *kukkopilli*)

Useimmissa astiahuiluissa on tulppamainen kanava, jossa on puhallusaukko. Niiden ääni syntyy periaatteessa samalla tavalla kuin nokkahuilussa. Ilmavirta puhalletaan kanavan kautta suljettuun kammioon. Kammion suulla on toinen aukko, jossa on terävä kulma, särmä. Särmään osuessaan ilmavirta jakautuu kahtia. Jakautunut ilmavirta alkaa värähtelemään ja saa kammiossa aikaan äänen (Kuva 2). Sormiaukot kammion kyljissä mahdollistavat eri sävelten soittamisen.



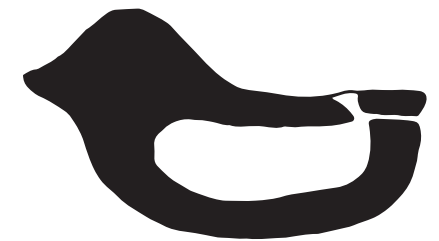
Kuva 2. Piirtämäni kuva kukkopillin äänenmuodostuksesta.

Leisiö jakaa astiahuilut omiin lahkoihinsa, joista yksi on ”savihuilu”. Savihuilut taas jaetaan kahteen alalohkoon sen mukaan mitä ne esittävät: ”lintumaisiin” ja ”nukkemaisiin” huiluihin. Savihuilut ovat perinteisesti Suomen alueella olleet suurimmaksi osaksi nimenomaan linnun muotoisia. (Leisiö 1983, 127.)

Kyseiset lohkot voidaan vielä jakaa ala- ja yläsärmäisiin huiluihin. Särmäisyys määräytyy sen mukaan, missä huilun särmäaukko sijaitsee puhallusaukkoon nähden. Yläsärmäisessä huilussa särmäaukko on puhallusaukon yläpuolella, alasärmäisessä se on alapuolella. Kukkopillit lukeutuvat tietenkin lintumaisiin huiluihin ja niitä on sekä ylä- että alasärmäisinä. Itse pillin koon perusteella sekä ylä- että alasärmäiset lintumaiset huilut voidaan jakaa korkeisiin (Kuvat 3 & 5), joiden korkeus on suurempi kuin pituus, ja mataliin (Kuvat 4 & 6), joiden pituus on suurempi kuin korkeus. Nukkemaiset savihuilut esittävät usein jotain nisäkästä kuten karhua tai ihmistä. (Leisiö 1983, 128-138.) Oheiset poikkileikkaukset ovat itse piirtämiäni Leisiön väitöskirjan kuvien pohjalta.



Kuva 3. Poikkileikkaus korkeasta yläsärmäisestä kukkopillistä.



Kuva 4. Poikkileikkaus matalasta yläsärmäisestä kukkopillistä.



Kuva 5. Poikkileikkaus korkeasta alasärmäisestä kukkopillistä.



Kuva 6. Poikkileikkaus matalasta alasärmäisestä kukkopillistä.

Kuten Otavan isossa musiikkitietosanakirjassa mainitaan, kukkopilleissä on perinteisesti ollut enintään kolme sormiaukkoa. Näin ollen kukkopilleissä voi olla joko nolla, yksi, kaksi tai kolme sormiaukkoa. Kyseinen lukumäärä ei kuitenkaan ole kiveen hakattu, joten poikkeuksiakin voi olla. Pääasia on, että reikiä on suhteellisen vähän. Jos sormireikiä on huomattavasti enemmän, puhutaan *okariinasta* (OIM 3 1978, sv. *astiahuilut*). Okariinan suuremman reikämäärän ansiosta sillä voidaan soittaa monimutkaisempia melodioita. Tavallisimmin sormireikiä on kukkopillin sivuilla tai rinnassa suoraan edessä.

2.3 Kukkopillejä nykypäivänä

Tärkeä osa opinnäytetyötäni erityisesti muotoilun näkökulmasta oli tarkastella suomalaisten kukkopillien nykytilannetta. Otin selvää neljästä tahosta, jotka valmistavat nykyään kukko- tai lintupillejä keramiikasta. Minua kiinnosti, miten kukkopilliperinne näkyy nykymuotoilijoiden pilleissä.

2.3.1 Kyyrölän Savi

Syntyperäinen kyyröläläinen savenvälajamestari Nikolai Uschanoff perusti Hämeenlinnaan vuonna 1972 Kyyrölän Savi -keramiikkapajan. Paja on jatkanut vanhaa Kyyrölän savenvälantaperinnettä tähän päivään asti. Nykyään pajaa pitävät Nikolain tyttäret Tiina ja Jaana Uschanoff. Perinteisten karjalaisten astioiden lisäksi kukkopillit ovat osa Kyyrölän Saven tuotantoa (Kuva 7). (kyyrolansavi.com) Kyyrölän mallin mukaiset kukkopillit ovat pysyneet samannäköisinä jo satojen vuosien ajan. Uschanoffin perheessä kukkopillit ovat toimineet pääsiäisen ajan koristeina sekä leluina.



Kuva 7. Kyyrölän Saven kukkopillejä.
(Kyyrölän Savi Oy)

2.3.2 Raimo Heldán

Turun Koroisissa Ibis Keramiikka -savipajaa pitävä Raimo Heldán on valmistanut erilaisia lintupillejä jo 40 vuoden ajan tähän päivään asti. Heldánin tuotantoon kuuluvat pääosin valetut lintupillit, jotka edustavat oikeita lintulajeja (Kuva 8). Heldán valmistaa muun muassa soivia käkiä, riekkoja, tunturipöllöjä ja uuttukyyhkyjä. Hänen tuotannonsa taustalla toimii kukkopilliperinne, vaikka perinteisiä kukkopillejä ei hänen pajallaan näy. Suuri vaikutus Heldánin työssä on myös lintujen äänen yhdistäminen muotoon. Moni pilli on lähtöisin linnun oikean äänen matkimisesta savipillillä. Useissa pilleissä on sormireikiä ja ne on lasitettu värikkäillä lasitteilla.



Kuva 8. Raimo Heldánin lintupillejä hänen pajallaan.



Kuva 9. Heini Riitahuhtan Titityy-lintuveistospillejä

2.3.3 Heini Riitahuhta

Keraamikko ja muotoilija Heini Riitahuhta työskentelee Helsingissä keramiikkataiteilijana vuonna 2003 perustetulla Arabian taideosastolla. 2000-luvun puolessa välissä hän suunnitteli Titityy-posliinisen lintupillin (Kuva 9). Titityyn idea lähti Riitahuhtan lapsuudesta, jossa perinteisiä kukkopillejä keräiltiin ja pidettiin muun muassa pääsiäiskoristeina, sekä kiinnostuksesta käyttö- ja taide-esineen rajamaastosta. Kukkopilliperinne toimi Riitahuhtan pillien taustalla suunnitteluprosessissa, ja Titityy-pillit ovat hänen versionsa kukkopillin nykyaikaistamisesta. Pillit ovat valettu posliinista ja ne on viimesiteltty kiiltävillä lasitteilla ja kuvioilla.

2.3.4 Jopsu Ramu

Suunnittelutoimisto Musutan Jopsu Ramu on suunnitellut Artekille keraamisen kukkopillin. Modernin pelkistetyt kukkopillit valmistetaan Vaja Finlandin keramiikkapajalla Porvoossa. Kukkopillit valmistetaan käsin ja niitä on valkoisina ja mustin siveltimenvedoin koristeltuna. (Vaja Finland, Facebook.) Pillin muodosta voi selkeästi nähdä yhteyden perinteisiin kukkopilleihin.



Kuva 10. Jopsu Ramun suunnittelemat kukkopillit.
(Artek)

Johtopäätöksenä nykypäivän kukkopilleistä voi sanoa perinteiden olevan kunnioitetussa asemassa. Perinteitä ei kuitenkaan pelätä uudistaa persoonallisilla tavoilla, ja niistä tullaan varmasti jatkossakin ammentamaan inspiraatiota.

2.3 Linnut Suomen kansanperinteessä

Aloin tutkimaan suomalaisen kansanperinteen lintuja, koska tiesin haluavani käyttää aihetta hyödykseni opinnäytetyöni produktiossa inspiraationa. Aihe sopii mainiosti myös kukkopilleihin, onhan niidenkin keskiössä lintu.

Etsiessäni tietoa suomalaisesta kansanperinteestä lintujen näkökulmasta yllätyin aineiston määrästä. Tiesin jo ennestään lintujen olleen tärkeä osa kansanperinnettä, mutta tarinoita löytyikin enemmän kuin osasin odottaa.

Linnut olivat entisaikojen suomalaisten elämässä varsin tiiviisti läsnä. Eero Ojanen kirjoittaa kokoamassaan *Suomen myyttiset linnut* -kirjassa (2015) vanhoja suomalaisia uskomuksia ja myyttejä eri linnuista. Kirjan mukaan lintuja käytettiin selittämään monia tapahtumia, joille ei muuten olisi vastausta helposti löytynyt. Linnut hallitsivat elämää ja kuolemaa, toivat onnea ja epäonnea sekä pystyivät ennustamaan. Ihmisten ja lintujen välillä vallitsi vahva suhde, jollaista muiden eläinten kanssa ei ollut.

Lintujen erityisyydestä kertoo esimerkiksi erilaiset tarinat maailman synnystä. Ilmar Talveen teoksessa *Suomen kansankulttuuri* (1989) kerrotaan kahdesta maailmansyntytarinasta, jotka Suomessa tunnettiin. Ensimmäisessä myytissä vesilintu sukeltaa alkumeren pohjaan tuoden sieltä maata maailman rakennusaineeksi. Toinen tarina kertoo maailman syntyneen alkumunasta ja sen kappaleista. (Talve 1989, 258.) Alkumunan tarinasta löytyy ainakin kaksi versiota Elias Lönnrotin kokoamissa Kalevalassa ja Kantelettaressa.

Kalevalassa maailma syntyy sotkan rikkoutuneesta munasta:

*Tuli sotka, suora lintu;
lenteä lekuttelevi
etsien pesän sijoa,
asuinmaata arvaellen.*

- -

*Ei munat mutahan joua,
siepalehet veen sekahan.
Muuttuivat murut hyväiksi,
kappaleet kaunoisiksi:
munasen alainen puoli
alaiseksi maaemäksi,
munasen yläinen puoli
yläiseksi taivahaksi;
yläpuoli ruskeaista
päivöseksi paistamahan,
yläpuoli valkeaista,
se kuuksi kumottamahan;
mi munassa kirjavaista,
ne tähiksi taivahalle,
mi munassa mustukaista,
nepä ilman pilvilöiksi.*

Kalevala (1849), Ensimmäinen runo, säkeet 179-182, 229-244

Kalevalan sisarteoksessa Kantelettaressa munan munijaksi mainitaan pääskynen:

*Pääskyläinen, päivän lintu,
päivän lintu, yön lipakko,
lenteli kesäisen päivän,
kevätpäivän keikutteli;
etsi maata maataksensa,
lehtoa levätäksensä.
peltoa pesiäksensä,
murtoa muniaksensa.*

- -

*Laski laivan mastosehen,
puottelihen purjepuuhun;
valoi vaskesta pesäsen,
muni kullasta munasen.
Tuli tuulonen mereltä,
kaatoi laivan kallellehen;
muna vierähti vetehen,
muksahti meren mutahan.
Tuohon kasvoi kaunis saari,
saarelle koria nurmi,
nurmelle koria neiti.*

Kanteletar (1840), Ensimmäinen kirja - Paimenlauluja: Pääskyläinen

Tuskin tällaisiin kertomuksiin olisi päädytty, jos lintujen ei olisi uskottu olevan maailmankaikkeuden tärkeimpiä olentoja. Kuolemaa, yhtä elämän suurimmista mysteereistä edusti joutsen (Kuva 11). Joutsenen uskottiin olevan pyhä lintu, joka pystyi matkustamaan elävien ja kuolleiden maailmojen välillä edestakaisin muun muassa vainajien sieluja ja viestejä vieden (Ojanen 2015, 25-29). Onko sattumaa, että juuri linnulle uskottiin nämä kyvyt ja ominaisuudet? Näiden kaltaiset tarinat ilmentävät selvästi ihmisten rajatonta kunnioitusta lintuja kohtaan.



Kuva 11. Kuvassa Äänisen kalliomaalaus myyttisestä joutsenesta. (Väinö Poikalainen, 2004)

Irma-Riitta Järvisen toimittamassa *Pieni lintukirja* -teoksessa (2005) kuvataan suomalaista lintuperinnettä arkisemmasta näkökulmasta. Teos on koottu Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran kansanrunousarkiston kokoelmista. Se sisältää eri paikkakunnilta kerättyjä pieniä tarinoita ja toteamuksia eri linnuista pääosin vuosilta 1880-1940. Tekstit ovat kertomuksia tavallisten ihmisten käsityksistä, joita heillä oli linnuista ja muun muassa sitä, mitä ne ilmentävät tai ennustavat. Mikä lintu tuokaan näkijälleen naimaonnea, sairauden parannusta tai rikkauksia. Kirjassa kerrotaan myös tarinoita siitä, miten linnut ovat värityksensä tai ulkomuotonsa saaneet sekä lukuisia sanontoja.

On mielenkiintoista huomata, miten samastakin linnusta voitiin eri paikkakunnilla olla täysin eri mieltä. Varpusesta on esimerkiksi seuraavanlaisia sanontoja:

Rossi (varpunen) on vastenmielinen lintu, joka pesii huoneiden kulkuhirsien alle tai muihin rakennuksen syvennyksiin ja kantaa pesänaineiksi riepuja, hiuksia ym. Hiusten joutuminen rossin pesään on paha asia, sillä pää, jonka peittona ne olivat, tulee kipeäksi. Siksi hiukset mieluummin poltetaan kuin heitetään ulos.

Säräisniemi 1937

Jos varpunen tulee talon lähelle ja tekee pesiä, se tietää talon köyhtymistä.

Koivisto 1937

Jos varpunen laatii pesän talon räystään alle, talo rikastuu.

Haapavesi 1937

(Järvinen 2005, 32)

Vaikuttaa siltä kuin entisajan suomalaiset olisivat olleet lintujen ”armoilla”. Joillekin linnuille oli muodostunut lähes poikkeukseton paha maine ja niiden havaitsemisen uskottiin tuovan välitöntä epäonnea. Nykyaikaisen ajattelun perusteella tällainen toiminta kuulostaa lähinnä turhalta ongelmien ja huolien hankkimiselta. Miksi ihmiset kehittäisivät uskomuksia, jotka tekevät elämästä vain vaikeampaa? Entisajan ihmisten maailmankuva oli sen verran erilainen verrattuna omaamme, että uskomusten olemassaolo elämän selittäjänä oli luultavasti niiden sisältöä tärkeämpää.

Harakka on huono enne: se ennustaa riitoja, juoruja, vahinkoja ja muuta vastusta. Vanhat ihmiset ovat oikein kovasti vihanneet harakoita. Niitä on ollut kahtalaisia: tavallisia harakoita ja kyläharakoita. Kyläharakka ei ole niin paha enne kuin tavallinen harakka.

Somero 1937

Kun harakka tekee pesänsä talon lähetyville, se tietää kuolemaa.

Koskenpää 1936

(Järvinen 2005, 14-15)



Kuva 12. Vanhanaikainen kanala.

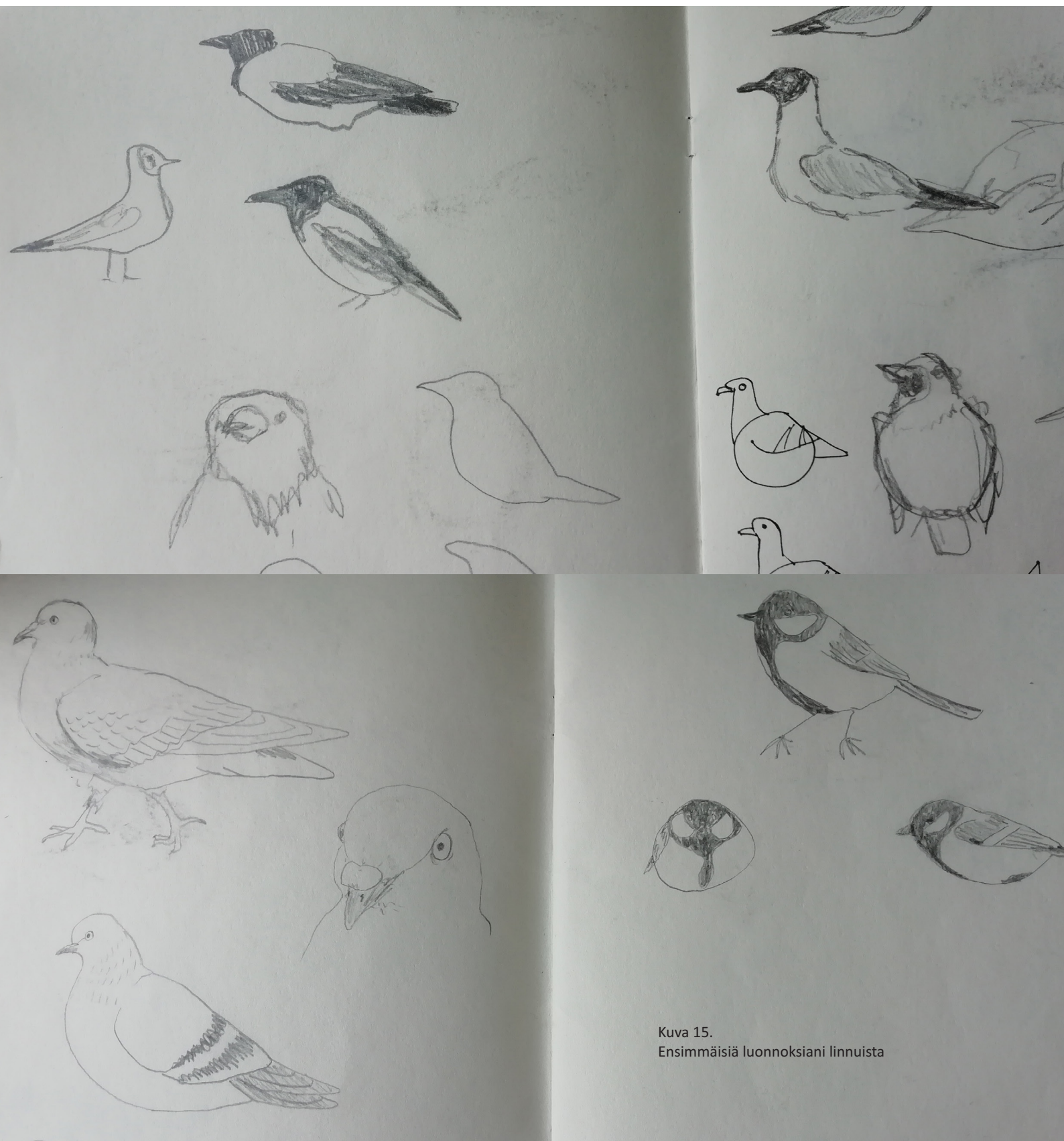
Kukolla ei taida olla sijaa perinteisessä suomalaisen kansanperinteen linnustossa. Sillä kuitenkin on erilainen ja ainutlaatuinen asema muihin lintuihin verrattuna Suomen historiassa, nimittäin aapiskukkona. Vaikka kukkopilli ja aapiskukko ovat melko kaukana toisistaan, onhan toinen konkreettinen esine ja toinen lähinnä kuvituksiin perustuva käsite, yhdistän niihin samankaltaiset mielikuvat. Molemmat ilmentävät nostalgiaa ja tuovat mieleen menneen ajan. Lastenkirjainstituutin *Suomalaisia aapisia Agricolasta nykyaikaan* -julkaisussa (2011) kerrotaan kukon olleen oleellinen osa suomalaisten aapisten kuvastoa jo 1700-luvulta asti. Aapisiin kukko päätyi kristillisen symboliikan kautta hengellisen valon symbolista opin antajaksi. Kukko vakiinnutti paikkansa suomalaisten lasten ensimmäisenä opettajana erityisesti 1900-luvun alussa, jolloin se löytyi lähes poikkeuksetta aapisten kannesta (Kuva 13). 2000-luvulle tultaessa aapiskukko näyttää kuitenkin kadonneen aapisista antaen tilaa muun muassa muille eläinhahmoille. (Lastenkirjainstituutti 2011.) Sekä aapiskukon että kukkopillien kulta-aika näyttää osuvan 1900-luvun alkupuolelle Suomessa. Voiko niillä olla jokin yhteys? Kenties kukkopillien suosio lasten keskuudessa edesauttoi kukon nousemista keskeiseen asemaan myös koulumaailmassa, tai päinvastoin.

Kukon vaikutus voidaan nähdä myös entisajan suomalaisten pihapiirissä (Kuva 12). Kanoja on ollut Suomessa jo 1300-luvulta lähtien, silloin tosin vain porvarillisten parissa. 1900-luvulle tultaessa kanalat yleistyivät räjähdysmäisesti maaseudulla. (siipi.info.) Kukkopillin ja aapiskukon suosion huippu osuu yksin siis myös kanaloiden kanssa. Tällöin kukko varmaankin oli maataloissa kiekumisellaan äänekkyyden vertauskuva. Ehkä kukko vakiinnutti paikkansa äänekkäiden pillien aiheena pihapiirien kiekujien ansiosta.

Kuva 13. Rudolf Koivun kuvittama aapinen vuodelta 1935.



Koko produktio lähti liikkeelle lintujen luonnostelusta piirtämällä (Kuva 15). Aluksi löin lukkoon muutaman lintulajin, jotka tiesin melko varmasti haluavan lintupillisarjaani. Luonnostelun lähteinä käytin upeasti kuvitettua *Peippo ja pulmunen* -lintukirjaa (Gensbøl & Overgaard 1997), *Linnut vauhdissa* -kuvakirjaa (Juvonen ym. 2009) sekä itse ottamiani valokuvia linnuista luonnossa. Myös Googlen kuvahakupalvelusta oli apua erityisesti etsiessäni kuvia linnuista eri kuvakulmista.



Kuva 15.
Ensimmäisiä luonnoksiani linnuista

3.2 Materiaalit ja menetelmät

Aivan ensimmäiseksi minun täytyi päättää millä tekniikalla lintupillini valmistan. Perinteisesti kaikista yleisin tapa lienee ollut käsin plastisesta savesta muovailu, mutta myöhemmin apuna on käytetty myös muotteja (Leisiö 1983, 145). Raimo Heldán käyttää lintupilliensä valmistamiseen kipsimuotteja, joita hän pääosin käyttää pillien valmistamiseen valusavesta. Valusaven käyttö on itselleni tutuin tekniikka opintojeni pohjalta, sillä sitä useimmiten Aalto-yliopistossa käytetään keramiikan opetuksessa. Kuitenkin käsin rakentaminen tuntui tilanteeseen parhaiten sopivalta vaihtoehdolta. Valaminen sopii paremmin nopeaan massatuotantoon, mutta itse en sitä nimenomaan halunnut. Valusaven käyttö asettaa myös rajoitteita muun muassa esineen muokkaamiseen. Valamisen jälkeen kappaleeseen ei juurikaan voi tehdä rakenteellisia muutoksia, minkä uskoin omassa työskentelyssäni olevan keskeisessä asemassa, sillä kyseessä oli itselleni melko intuitiivinen projekti. Päädyin siis käyttämään käsinrakennussavea. Se antoi puitteet vapaammalle rakentamiselle ja kokeilulle.

Käytin lintupillieni tekoon neljää erilaista savea (**Taulukko 1**). Kotimainen Hurme kivitavara- ja rakusavea pienellä samotilla (RH05) ja isommalla samotilla (RK01), Potclaysin *Craft Crank* -karkeaa kivitavarasavea sekä Georg & Schneiderin pienisamottista mustaa savea. Samotti tarkoittaa saven seassa olevaa jo poltettua pientä keramiikkamurskaa. Mitä enemmän sitä on, sitä karkeampaa savi on, ja sitä helpompaa siitä on muovata kookkaampia esineitä.

Taulukko 1. Käyttämieni savien ominaisuuksia.

Savi	Samottipitoisuus ja sen koko	Lopputulos
RH05	35% 0-0,5 mm	Vaaleanharmaa, sileämpi
RK01	35% 0,5-2,0 mm	Vaaleanharmaa, karkeampi
Craft Crank	Ei selvillä, isompaa kuin muissa	Okranvärinen, karkea
Musta	25% 0-0,2 mm	Tummanruskea, erittäin sileä

Ensimmäiset kokeiluni tein RH05 savella, sillä sitä oli jo valmiiksi saatavilla. Tiesin jo valmiiksi periaatteessa, kuinka kukkopillin rakenne tehdään, mutta käytin erityisesti alkuvaiheessa apuna Barry Hallin artikkelia (Hall 2013) savihuilun rakentamisesta. Kokeilin umpinaisen kammion rakentamista sekä kahdesta koverasta puoliskosta yhteen liittämällä että käsin muovaamalla yhdestä palasta (Kuva 16). Molemmat näyttivät loppujen lopuksi toimivan lähes yhtä hyvin. Kahdesta puoliskosta liittämällä kuitenkin koin kappaleen seinämän paksuuden pitämisen tasapaksuna olevan helpompaa. Puhallus- ja särmäaukon tekemiseen päädyin käyttämään litteitä puisia tikkuja pääosin niiden helpon saatavuuden vuoksi. Ensimmäiset valmiit pillit olivat muodoltaan hiukan pelkistettyjä, sillä etsin vielä tyyliä, jota haluaisin käyttää.



Kuva 16. Linnun vartalon muovaamista yhdestä savipalasta.

Yllätyin, kuinka helposti pystyin saamaan pillin soimaan tekovaiheessa. Lähtökohtaisesti pillin soidessa valmistusvaiheessa hyvin, sen pitäisi soida polton jälkeenkin. Ensimmäiset pillit olivat suhteellisen pienikokoisia. Alkuvaiheessa syntyi muun muassa punarinta, talitiainen, sinitäinen ja satakieli. Seuraavaksi halusin siirtyä suurempien lintujen pariin. Tähän tarkoitukseen arvelin karkeamman saven (RK01) sopivan paremmin. Mitä enemmän samottia savessa on, sitä paremmin se pitää itsensä kasassa muovailtaessa. Tästä on luonnollisesti suuri apu isompaa kappaletta valmistettaessa, kun kappale ei ”lössähdä” niin helposti. Näin syntyi muun muassa harakka haastavan pitkän pyrstönsä kanssa (Kuva 17). Siinä karkeasta savesta todella oli apua.



Kuva 17. Harakan pitkän pyrstön ja särmäaukon valmistus.

Vaikka aloin tulla yhä paremmaksi lintupillien tekemisessä, oli uuden aloittaminen aina aikaa vievää. Päätin kokeilla kipsimuottien tekemistä, jotta saisin nopeammin aikaan lintujen aihioita työstöä varten. En halunnut muuttaa toimintatapaani muuten, joten päädyin prässäysmuotin tekoon. Prässäysmuotissa olevaan koloon asetellaan plastinen savi joko paloina tai levynä niin, että se muodostaa tasapaksun kerroksen. Saven vähän kuivuttua se voidaan irrottaa muotista, jolloin tuloksena on muodon kaksi puoliskoa, jotka voidaan kiinnittää toisiinsa muodostaen suljetun kammion. Tein muutaman kipsimuotin, joissa oli linnun aihion molemmat puoliskot koloina. Valmistin kipsimuotit muun muassa pululle, varikselle (Kuva 18) ja jollekin pienemmälle lajille (Kuva 19). Muotista saadut valmiit puoliskot nopeuttivat prosessia huomattavasti.



Kuva 18. Variksen muotti, johon olen lisäämässä savea.



Kuva 19. Pienempi muotti, jossa aihiot valmiina.

Musta savi toi vaihtelua vaaleaan. Erittäin pienen samottipitoisuutensa ansiosta se oli todella pehmeää, sileää ja helposti muovattavissa. Pehmeydessä oli kuitenkin kääntöpuolensa, sillä savi menetti muotonsa melko helposti. En ehtinyt tehdä mustalla savella paljonkaan kokeiluja, ja siitä onnistuinkin saamaan vain yhden valmiin lintupillin (Kuva 20).



Kuva 20. Mustasta savesta rakennettu koskikara.



Viimeiseksi halusin kokeilla vielä Craft Crank -savea. Olin käyttänyt sitä kerran aikaisemmin käsinrakennukseen, ja muistin sen olevan erittäin helposti muovattavissa sekä pysyvän kasassa todella hyvin. Kokemukseni perusteella juuri tällainen savi olisi hyvä suuren lintupillin rakentamiseen. Otin itselleni kunnianhimoisen haasteen tämän saven kanssa, sillä halusin tehdä vielä huomattavasti suuremman lintupillin. Luotin kuitenkin Craft Crankiin, sillä se todella on ainutlaatuista savea rakennettavuutensa ansiosta. Näin joutsen sai alkunsa (Kuva 21).

Kuva 21. Joutsenen rakentamisprosessia.

Aluksi tein pillien särmäaukot pääsääntöisesti linnun selkäpuolelle sen ollessa helpompaa. Myöhemmin kuitenkin miellyin alasärmäisyyteen, sillä se piilotti linnun pillimäisyyden. Kun särmäaukkoa ei päältä päin heti huomaa, voi lintua luulla hetkellisesti vain veistokseksi. Suurimpaan osaan linnuista en tehnyt sormiaukkoja. Niihin, joihin reiät tein, päätin porata ne pohjaan. Näinystyin piilottamaan sormireiänkin. Reikien tekoon hyväksi työkaluksi osoittautui poranterä (Kuva 22).



Kuva 22. Sormireiän poraaminen pillin pohjaan.

3.2.1 Viimeistely

Lintupillien lisääntyessä ja kokemuksen karttuessa jotkut linnuista päätyivät realistisemman näköiseksi kuin toiset. Kokeilin vaihtelua sen suhteen, kuinka realistisesti linnut rakennan. Jotkut saivat kokonaisen höyhentekstuurin, toiset taas pelkän värityksen.

Värien kannalta linnut olivat yllättävän yksinkertaisia. Loppujen lopuksi värien kirjo ei ollut päättä huimaava, sillä suuressa osassa linnuista oli hallitsevana värinä joko musta, valkoinen tai jotain niiden väliltä. **Taulukossa 2** on esitetty värit, joita käytin.

Taulukko 2. Lintupillieni viimeistelyssä käyttämäni värit.

Väri	Mistä saatu
Musta	Engobe/Fat Black -lasite
Valkoinen	Engobe
Harmaat	Musta + valkoinen engobe
Keltainen	Alilasiteväri
Ruskea	Alilasiteväri
Punainen	Alilasiteväri
Sininen	Alilasiteväri
Tummansininen	Musta engobe + kobolttioksidi
Vaaleanruskea	Valkoinen engobe + rutiili

Engobet ovat värjättyjä savilietteitä, joita käytetään koristeluun ennen esineen polttoa. Keramiikkastudiolla oli valmiiksi mustaa ja valkoista engobeä, joita sekoittamalla eri suhteilla sain aikaan eri harmaan sävyjä (Kuva 23). Muut värit olivat valmiita alilasitevärejä, jotka toimivat vesivärien tavoin. Lisäksi sain aikaan tummansinistä sekoittamalla kobolttioksidia mustaan engobeen, ja vaaleanruskeaa sekoittamalla rutiilia valkoiseen engobeen. Suurimpaan osaan linnuista levitin värit käsin siveltimellä maalaten. Kahden yksivärisen yksilön värityksessä käytin ruiskua. Levitin erityisesti engobeja tarkoituksella usean kerroksen, sillä kokemukseni perusteella pelkkä yksi kerros saattaa jäädä läpikuultavaksi, jolloin vaalea savi kuultaa värin läpi.



Kuva 23. Engobesekoituksiani sekä lasitteita purkeissa.

Kaikki engobet sekä alilasitevärit tulevat lopuksi olemaan mattapintaisia. Ajattelin tämän sopivan hyvin lintuihini, sillä eivät linnut oikeasti varsinaisesti kiillä. Täten saisin aikaan tarpeeksi realistisen pinnan. Uteliaisuudesta kuitenkin kokeilin yhteen lintuun lisätä kiiltävän ja värittömän lasitteen alilasitevärikerroksen päälle. Kokonaan kiiltävä lintu ei tosiaankaan sopinut produktioni konseptiin, mutta se on silti hauska yksityiskohta. Mustaa ja kiiltävää Fat Black -nimistä lasitetta käytin kuitenkin useammassa linnussa nimenomaan yksityiskohtiin. Viimeistelin monen linnun silmät ja nokan tällä lasitteella, jolloin sain niihin juuri sopivan määrän elävyyttä tuovaa kiiltoa. Arvelin juuri kontrastin mattapintaisen ruumiin ja kiiltävien silmien ja nokan välillä tuovan riittävän määrän realismia lintupilleihin.

3.2.2 Poltot

Normaalisti saviesineet raakapoltetaan 900°C:ssa ensin ennen korkeaa polttoa. Halusin kuitenkin kokeilla, saanko erilaisen lopputuloksen, jos poltankin esineen suoraan lopullisessa korkeassa lämpötilassa. En huomannut merkittävää eroa, joten poltin suuren osan linnuistani suoraan korkeassa poltossa. Tämä säästi paljon aikaa, sillä raakapolttojen kanssa aikaa olisi mennyt huomattavasti enemmän. Toisaalta raa’an esineen maalaaminen voi olla haastavaa, sillä liian suuri kosteuden määrä saattaa aiheuttaa epätoivottuja muutoksia savessa. Tästä syystä tietyt linnut käytin poikkeuksetta ensin raakapoltossa ennen väritysten maalaamista. **Taulukosta 3** käy ilmi käyttämäni lopulliset polttolämpötilat eri saville.

Taulukko 3. Lämpötilat, joissa poltin käyttämäni savet.

Savi	Käyttämäni polttolämpötila
RH05	1240°C
RK01	1240°C
Craft Crank	1240°C
Musta	1100°C

Joillekin savi- ja väriyhdistelmille tein koepaloja etsiessäni oikeaa sävyä (Kuvat 24 & 25). Koepalat olivat hyödyllisiä, koska en tiennyt, miten jotkut engobet tai värit reagoivat tietyn saven kanssa, sillä en ollut kokeillut niitä aikaisemmin. Koepalojen avulla sain vihjeitä siitä, miten tietyn värin ja saven kanssa kannattaisi toimia.



Kuva 24. Harmaiden ja punertavien engobeiden koepaloja.



Kuva 25. Craft Crank -savesta tehtyjä koepaloja.

3.3 Lopputulokset

Seuraavaksi esittelen valmiit lintupillini. Jokaisen lajin kohdalla olen valokuvan lisäksi piirtänyt pillistä läpileikkauksen joka havainnollistaa sen rakennetta. Leikkauskuvasta käy ilmi selkeästi pillin puhallusaukon ja särmäaukon sijainti sekä mahdollisen sormiaukon paikka.

Mittasin pillien pituuden ja korkeuden, ja niiden avulla määrittelin jokaisen pillin tyyppin (matala/korkea & ala-/yläsärmäinen). Kirjoitin myös mistä savesta kukin pilli on tehty ja mitä värejä sen viimeistelyssä on käytetty.

Pillejä ei ole esitetty kronologisessa valmistusjärjestyksessä, sillä tein monia niistä päällekkäin samaan aikaan, mistä syystä todenmukaisen järjestyksen määrittäminen on hankalaa. Joitain lajeja on kaksi kappaletta. Näissä tapauksissa ensimmäisenä mainittu yksilö on aina tehty toista ennen.

Kerron jokaisen linnun kohdalla, mistä sain innoituksen kyseisen lajin valintaan. Valintojen taustalla ovat yleensä joko kansanperinteen tarinat tai omat kokemukseni. Käsittelen myös pillien tekoprosesseja ja muotoiluvalintoja.





PUNARINTA 1

Matala yläsärmäinen lintupilli

Savi: RH05

Tekotapa: käsin

Pituus: 105mm

Korkeus: 50mm

Värit: vaaleanruskea ja valkoinen engobe, punainen alilasiteväri, Fat Black



Punarinta on yksi suosikkilinnuistani. Erityisesti lajissa viehättää sen pieni koko ja vaatimaton mutta kaunis väritys. Tämä oli kokeilujen jälkeen ensimmäinen varsinainen lintupilli. Aloitin punarinnalla, koska linnun pallomaisesta muodosta oli helppo tehdä pelkistetty versio ja halusin kokeilla pitkän pyrstön tekemistä. Linnun pinta on sileä, enkä tehnyt siihen pintatekstuuria. Myös linnun siivet ovat lähes huomaamattomasti ruumiin sivuilla.

Ensimmäisen punarinnan jälkeen olin varma, että haluan jatkossa mennä lintupilleissäni realistisempaan suuntaan. Olen tyytyväinen sympaattiseen lopputulokseen, mutta se ei kuitenkaan vastannut täysin sellaista tyyliä, jota produktiossani hain.

PUNARINTA 2

Matala yläsärmäinen lintupilli

Savi: RK01

Tekotapa: käsin

Pituus: 150mm

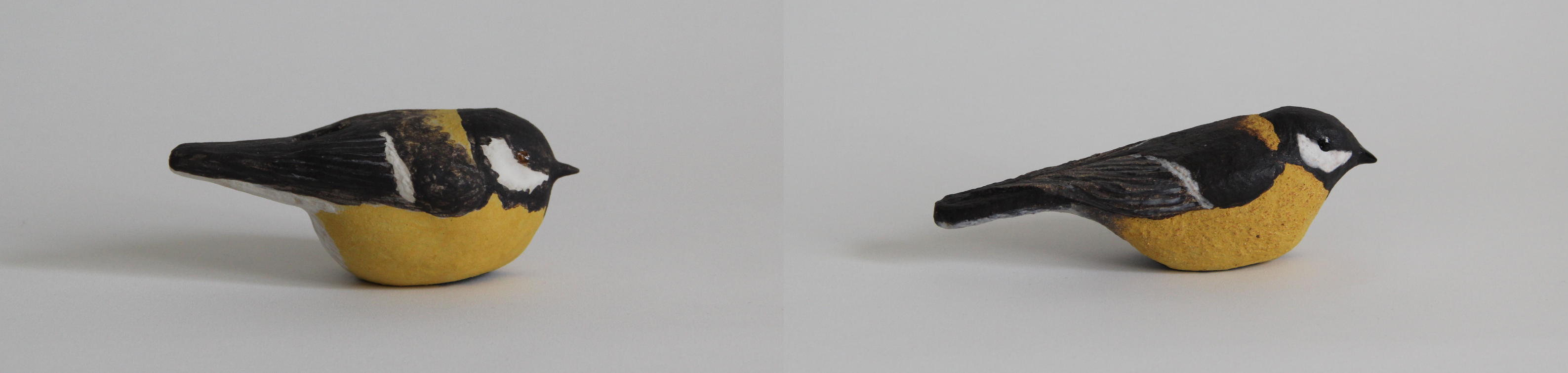
Korkeus: 50mm

Värit: ruskea ja punainen alilasiteväri, harmaa engobe, Fat Black



Toinen punarinta on edeltäjäänsä pitempi ja sen suunnittelussa otin tarkoituksella askeleen todennukaisempaan suuntaan. Linnun siivet erottuvat selkeämmin, niissä on hieman höyhenten kolmiulotteista tekstuuria sekä ne ulkonevat ruumiista huomattavasti. Väristyksessä kokeilin toisia värejä saaden aikaan värikylläisemmän version. Tämän punarinnan vatsa on jätetty värittämättä.

Siipien kolmiulotteisempi muotoilu osoittautui toimivaksi elementiksi. Pidän kuitenkin ensimmäisen punarinnan väritystä onnistuneempana.



TALITIAINEN 1

Matala yläsärmäinen lintupilli
 Savi: RH05
 Tekotapa: muotti
 Pituus: 125mm
 Korkeus: 50mm
 Värit: musta ja valkoinen engobe, keltainen alilasiteväri, kirkas lasite



Sekä Järvisen että Ojasen teoksissa perimätiedon mukaan tiaiset olivat maailmankaikkeuden vanhimpia lintuja. Siksi niitä piti kunnioittaa ja arvostaa. Tiaisilla uskottiin myös olevan erityisiä kykyjä. Ne pystyivät ennustamaan tulevaa ja ilmoittamaan esimerkiksi sateen ja kuoleman lähestymisestä. Metsästyksessä talitiainen oli kuitenkin hyödyllinen, sillä se kertoi saaliin olevan lähellä.

Talitiainen on ehdoitta yksi Suomen tunnetuimmista linnuista nykypäivänä. Joka pihapiirin asukas on tuttu niin lapsille kuin aikuisillekin. Tiesin alusta lähtien talitiaisen tulevan osaksi lintupillisarjaani sen tunnettuuden vuoksi.

Ensimmäisessä talitiaisessa yhdistin graafisen pyöreän muodon realistisempaan väritykseen. Yhdistelmä toimii mielestäni hyvin, vaikka lintu onkin hiukan ”pullea”. Linnun silmästä tuli vahingossa ruskea, sillä en tiennyt kirkkaan lasitteen reagoivan poltossa mustaan engobeeseen kyseisellä tavalla.

TALITIAINEN 2

Matala alasärmäinen lintupilli
 Savi: Craft Crank
 Tekotapa: käsin
 Pituus: 175mm
 Korkeus: 55mm
 Värit: musta ja valkoinen engobe, keltainen alilasiteväri, Fat Black



Ensimmäinen talitiainen oli yksi ensimmäisistä pilleistäni, toinen talitiainen taas yksi viimeisimmistä. Niiden välillä voi selvästi nähdä kehitystä, mutta loppujen lopuksi ne eivät ole kaukana toisistaan. Toisen talitiaisen muoto on huomattavasti realistisempi. Halusin kuitenkin pitää värityksen melko samanlaisena kuin ensimmäisessä versiossa. Keltainen väri erityisesti tuli esiin uudella tavalla erilaisella savella. Tässä talitiaisessa käytin silmän ja nokan viimeistelyssä varmasti mustaa Fat Black -lasitetta.

Vaikka talitiaseni ovat keskenään varsin erilaisia, en pysty valitsemaan niistä suosikkia. Erilaiset talitiaiset osoittavat myös sen, että muodolla ei ole niinkään suurta merkitystä. Lintujen väritys on ensisijaisesti se, mistä lajin tunnistaa.



SATAKIELI 1

Matala alasärmäinen lintupilli
Savi: RK01
Tekotapa: käsin
Pituus: 140mm
Korkeus: 50mm
Värit: ruskea alilasiteväri, kirkas lasite



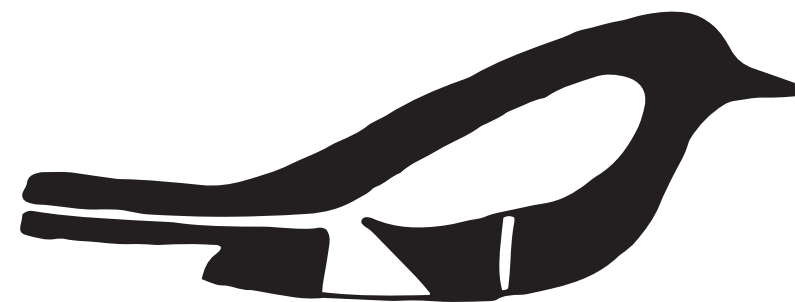
Satakieli lukeutuu myös yksiin henkilökohtaisiin lempilintulajeihini. Se on pieni, siro ja vaatimaton, mutta jaksaa aina yllättää kauniilla laulullaan. Lapualaisen sanonnan mukaan "Satakielen laulun ymmärtää, jos saa juotua harakan munan niin, ettei harakka sitä näe." (Järvinen 2005, 119).

Ensimmäistä satakieltä tehdessäni halusin ennen kaikkea sen olevan sulavalinjainen ja arvokkaan näköinen. Yksinkertaisuutta korostaakseni päätin käyttää ainoastaan ruskeaa väriä sen tummuusastetta vaihdellen. Lasitin linnun kauttaaltaan kirkkaalla lasitteella nähdäkseni millaisen lopputuloksen sillä saa aikaan. Lasitus onnistui, mutta en kokenut lopputuloksen osuvan yksiin työni luonteen kanssa. Kiiltävä pinta vei linnun hieman liian kauas realismista.



SATAKIELI 2

Matala alasärmäinen lintupilli
Savi: RK01
Tekotapa: käsin
Pituus: 110mm
Korkeus: 40mm
Värit: ruskea, keltainen ja punainen alilasiteväri, Fat Black



Toinen satakieli sai pienemmän ja realistisemman ulkomuodon. Pienen kokonsa ansiosta se laulaa korkealta. Lisäsin pilliin sormireiän, jotta sen laulumahdollisuudet kasvaisivat edes hiukan. Molemmat satakielet saivat onnekseen vahvat äänet.

Omat satakieleni ovat keskenään varsin erinäköisiä. Ensimmäisessä satakielessä pidän erityisesti sen linjakuudesta, kun taas toisessa sen siroudesta ja sympattisesta katseesta.



Oma sinitiaiseni oli pitkään värittämättä, sillä en ollut varma, minkä linnun siitä haluaisin tehdä. Sen muoto on pääosin pelkistetty ja sulavalinjainen. Muoto ei ole mielestäni paras mahdollinen, mutta väritykseen olen todella tyytyväinen.

SINITIAINEN

Matala yläsärmäinen lintupilli
 Savi: RK01
 Tekotapa: käsin
 Pituus: 135mm
 Korkeus: 55mm
 Värit: musta ja valkoinen engobe, keltainen ja sininen alilasiteväri, Fat Black



Vanhan kansan keskuudessa lintulajien tarkka määrittäminen ei ollut niin tärkeää. Läheistä sukua olevat lintulajit luokiteltiin helposti esimerkiksi vain "tiaisiin" (Järvinen 2005, 156). Näin ollen sinitiaisia on voinut hyvinkin koskea samat uskomukset kuin talitiaisia.

Olen aina pitänyt sinitiaista miellyttävän näköisenä sen pienen koon ja erikoisen sinisen pääläen ansiosta. Sinitiainen on jäänyt minulla erityisesti mieleen lapsuudesta pihamäntyjen asukkaana.





VARPUNEN

Matala alasärmäinen lintupilli

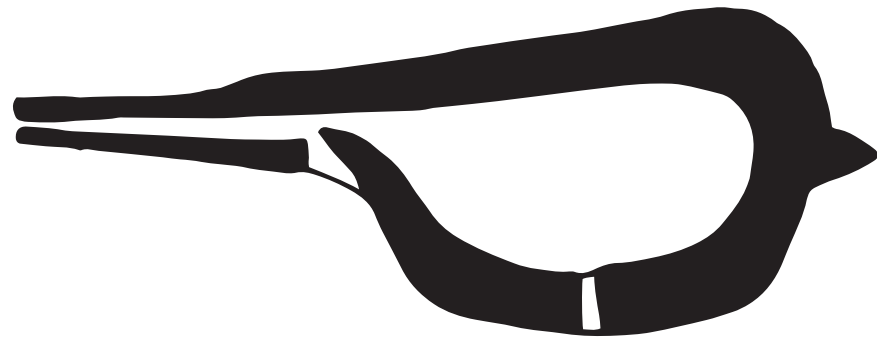
Savi: RH05

Tekotapa: muotti

Pituus: 120mm

Korkeus: 55mm

Värit: ruskea alilaseväri, musta, valkoinen ja harmaa engobe, Fat Black



Pieniin varpusiin on jo sukupolvien ajan yhdistetty vihaa ja negatiivisia ajatuksia. Jyvävarkaina ja huonon onnen ennustajina varpuset olivat pääsääntöisesti ei-toivottuja vieraita pihapiirissä. (Järvinen 2005, 32-33.) Varpusta on myös säällitty luultavimmin sen vaatimattoman värityksen vuoksi esimerkiksi Kantelettaressa sitä kuvaillaan sanoin ”varpunen vähävarainen” (Kateletar 1840, Kaikille yhteisiä runoja - Oluen synty).

Nykyäänkin varpusella on jokseenkin vähäpätöinen maine. Tutuin se lienee toreilta ja puistonpenkkien alta kerjäämässä röyhkeäskikin leivänmuruja. Kiistattoman kuuluisuutensa ansiosta varpusella oli varma paikka lintupillistöni riveissä. Omissa silmissäni varpunen on myös omalla tavallaan aina ollut harmoninen lintu ruskean eri sävyillään.

Varpuspillin siivissä on höyhenten tekstuuria, muuten lintu on varsin sileä. Realistisuuden tuntua lisää engobeiden kerroksellisuus sekä elävästi kiiltävät nokka ja silmät. Varpusen muoto on hieman liioitellun pyöreä, mutta se sopii terhakalle pikkulinnulle. Pillin pohjassa on yksi sormireikä. Mielestäni varpuspilli on todella onnistunut yksilö.





HÖMÖTIAINEN

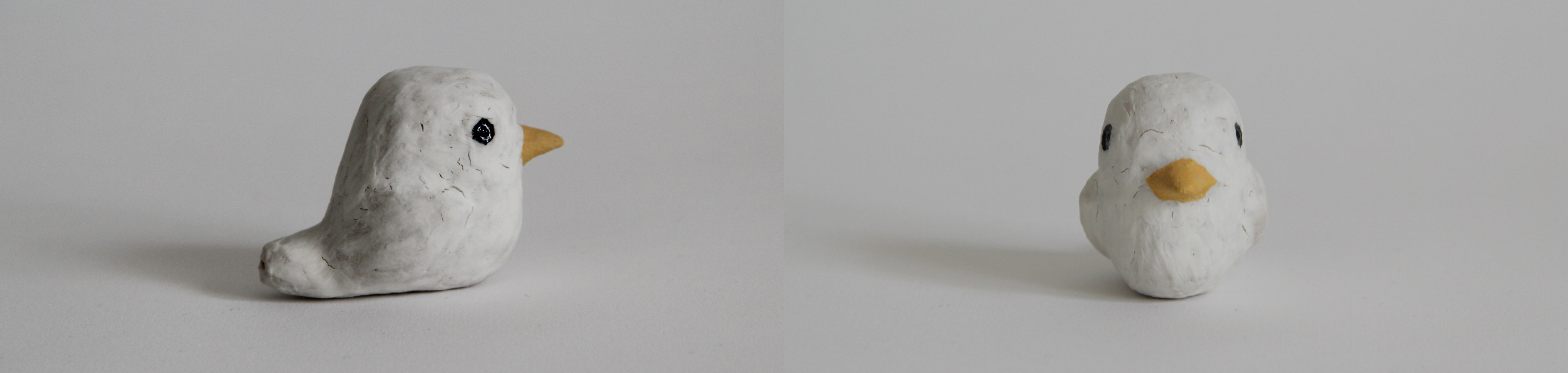
Matala yläsärmäinen lintupilli
 Savi: RK01
 Tekotapa: muotti
 Pituus: 125mm
 Korkeus: 50mm
 Värit: musta ja valkoinen engobe, kirkas lasite



Hömötiainen on lintupillisarjassani viimeinen tiaisten kirjon edustaja. Hömötaisella on jo pitkään ollut paikka suosikkieni joukossa myöskin sen pienen koon ja yksinkertaisen värityksen perusteella. Mustavalkoinen väritys viestii minulle arvokkuutta ja hienostuneisuutta.

Hömötaiseni on sulavalinjainen pelkistettyine muotoineen. Sen siivet ja pyrstö sulautuvat yhteen vieden sen kauemmas realismista. Mustan engoben ja kirkkaan lasitteen vahingossa muodostama ruskea väri silmissä ja nokassa antaa linnulle melkein pä uuden identiteetin. Hiukan realistisempi lähestymistapa hömötaisen muotoilussa olisi antanut luultavasti paremman lopputuloksen.

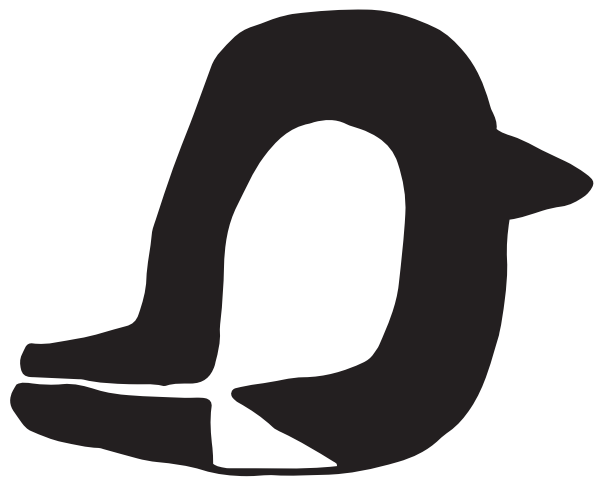




ANKKA

Matala alasärmäinen lintupilli
 Savi: RK01
 Tekotapa: käsin
 Pituus: 70mm
 Korkeus: 45mm
 Värit: valkoinen engobe, keltainen alilaseväri, Fat Black

Ankkapilli on totetutuksessaan kaikista pilleistäni epärealistisimman näköinen. Se ei kuitenkaan haittaa, sillä olihan sen esikuvakin pehmolelu. Sain mielestäni ikuistettua ankan pilliin kiitettävällä tavalla. Pieni ankkapilli on sarjan suosikkejani siihen liittyvän tunnesiteen, mainion äänen ja yksinkertaisen suloisuuden vuoksi.



Pieni ankkapilli on kunnianosoitus alle kouluikäisenä omistamalleni pienelle rakkaalle pehmoleluankalle. Ankasta ei ole valokuvia ja se joutui kadoksiin aikanaan. Se elää vain muistoissani yli 15 vuoden takaa. Yritin tehdä ankkapillistä mahdollisimman paljon vanhan leluni näköisen. Muistikuvieni mukaan se oli pilliäni vähän kookkaampi.





VÄSTÄRÄKKI

Matala alasärmäinen lintupilli

Savi: RK01

Tekotapa: käsin

Pituus: 150mm

Korkeus: 90mm

Värit: musta, valkoinen ja harmaa engobe, Fat Black



Pienen lintukirjan mukaan suomalaisessa perimätiedossa västäräkistä ei juurikaan ole pahaa sanottavaa. Västäräkki oli kevään toivotuimpia ja iloituimpia muuttolintuja. Västäräkin saapuessa alkoivat jäät lähteä ja linnun läsnäolo tiesi onnea ja menestystä kylvöpuuhissa pellolla. Pirteä pyrstöään heiluttava västäräkki oli myös iloisuuden vertauskuva. (Järvinen 2005, 52-55).

Nykyäänkin västäräkki kuuluu kaikkien tuntemiin lintulajeihin. Vikkelän hyppijän voi löytää lähes jokaisesta pihapiiristä. Itseeni västäräkki on aina vedonnut vaatimattomalla mutta samalla hienostuneella höyhenpuvullaan.

Västäräkissä kokeilin erilaista rakennustekniikkaa verrattuna aikaisempiin pilleihin. Västäräkin eläväinen pyrstö on yksi sen huomattavimmista ominaisuuksista, joten halusin korostaa sitä entisestään. Muovasin västäräkin pyrstön kurkotettuna kohti taivasta ja siivet pitkälle taakse päin. Erikoiseen muotoon tuntui oikealta yhdistää västäräkin pinta pelkistetyn sileänä. Pelkistetyt siivet maalasin engobeilla yksityiskohtaisesti tuomaan vielä toisen kerroksen kontrastia. Kokonaisuutena västäräkkipilli on mielestäni yksi parhaiten onnistuneista yksilöistä.





MIELIKUVITUSLINTU

Matala alasärmäinen lintupilli
Savi: RH05
Tekotapa: muotti
Pituus: 130mm
Korkeus: 50mm
Värit: musta engobe, punainen alilasiteväri, Fat Black

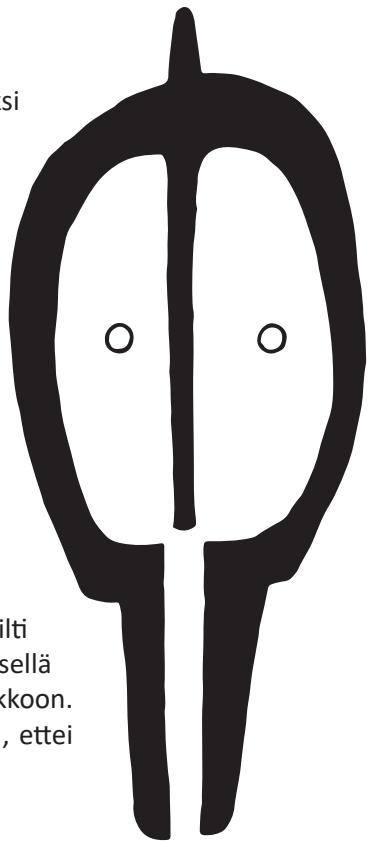


Kyseinen lintupilli ei edusta mitään oikeaa lajia. Mielikuvituslintupilli on myös kokeilun tulos. Halusin kokeilla, voisinko viedä musiikillisuuden pillissä hiukan pidemmälle. Normaalisti kukkopilleistä saa puhallusaukkoon puhaltamalla aikaan vain yhden äänen kerrallaan. Mieltäni kiehtoi ajatus pillistä, josta lähtisikin useampi ääni samalla puhalluksella. Päälle päin halusin pillin olevan yhteneväinen muiden kanssa, eli kokeilu tapahtuisi sisäisesti.

Päädyn jakamaan linnun sisäosan kahtia pituussuunnassa kahdeksi kammioiksi. Pillissä on siis yksi puhalluskanava ja kammioilla on yhteinen särmäaukko keskenään. Näin puhallusaukosta puhallettaessa molemmat kammiot soivat yhtä aikaa. Tein kammioista tarkoituksella eri kokoiset, jotta niistä varmemmin tulisi eri sävelet. Molempien kammioiden pohjiin tein sormireiät monipuolisuuden lisäämiseksi.

Koska pillin rakenne sai alkunsa leikinomaisesta kokeilusta, halusin linnun värityksenkin kuvastavan samaa. Inspiraationa linnun väritykseen toimi suurimmalta osin mustavalkoinen ja punanokkainen meriharakka. Sovitin mustan ja vaalean väritykseen lintuun niin kuin se mahdollisesti jossain pikkulinnussa voisi olla.

Mielikuvituslinnun sointi ei onnistunut täydellisesti, mutta se oli silti kokeilemisen arvoinen. Linnun ulkomuodon halusin tehdä samantyyllisellä tarkkuudella kuin monet aikaisemmat pillit, jotta se sulautuisi joukkoon. Parhaimmassa tapauksessa lintu voisi sulautua tovereidensa sekaan niin, ettei sitä erota epätodelliseksi lajiksi.





Etsin tipun muotoon välimaastoa realistisuuden ja lapsenomaisen pyöreiden välillä. Lopullinen muoto jäi jokseenkin pelkistetyksi ja halusin luoda pörröisyyden vaikutelman pintatekstuurilla. Yhdistelmä toimi mielestäni yllättävän hyvin. Kirkkaankeltaisen tipun viimeistelee sen mustat ja kiiltävät silmät. Pillin pohjassa on kaksi sormireikää vierekkäin.

TIPU

Matala alasärmäinen lintupilli
Savi: RH05
Tekotapa: käsin
Pituus: 80mm
Korkeus: 55mm
Värit: keltainen ja punainen alilaseväri, Fat Black



Pääsiäisen aikaan halusin tehdä tipupillin. Kyseinen pilli on tavallaan lähimpänä alkuperäistä kukkopilliä, onhan kyse samasta lintulajista. Kukkopillin asema vanhana pääsiäiskoristeena suo myös pienelle tipulle erinomaisen syyn päästä pillin muotoon. Nykypäivänä tipu tuntuu olevan vähintäänkin yhtä suosittu, ellei jopa suosituampi, pääsiäiskoriste kuin kukko.





HARAKKA

Matala yläsärmäinen lintupilli

Savi: RK01

Tekotapa: käsin

Pituus: 300mm

Korkeus: 100mm

Värit: musta, valkoinen ja tummansininen engobe, kirkas lasite



Pienen lintukirjan perinteiden mukaan harakalla on varsin huono maine. Harakkaa sanottiin pirun tekemäksi linnuksi. Pirun sitä luodessa se päätti karata pirun pidellessä sen hännästä kiinni. Näin pyrstö venyi ja harakka jäi keskeneräiseksi. Harakan nauru ei lähes koskaan tiennyt mitään hyvää. Harvaa lintua pelättiin ja vihattiin niin kuin harakkaa. (Järvinen 2005, 11-19).

Mielestäni harakka on aina ollut kaunis lintu. Erityisesti sen pitkä pyrstö ja mysteerinen metallinkiiltainen värityys ovat kiehtovia. Myönnettäköön kyllä harakan naurun olevan vielä tänäkin päivänä yksi linnuston erikoisimmista.

Harakka on tuttu myös vanhasta lastenlorusta. Itselleni tutuin on seuraava versio *Laula päivät pääksytysten* -musiikkioppikirjasta alakouluaajoilta (Käräjämäki & Kádár 2000):

*Harakka huttua keittää,
hännällänsä hämmentää.
Käyttää suurta kämmentään
ja suolat joukkoon heittää.*

*Hyppää kivelle, hyppää kannolle,
lentää suuriin puihin.
Puts, pesään, kääkäräkää!
puurot toisten suihin.*

Omassa harakassani tärkeintä oli pitkän pyrstön onnistuminen. Haasteista huolimatta harakkapilli sai komean pyrstön. Harakan muoto on melko yksinkertainen, koska pitkä pyrstö ja tummansininen väri ovat suuremmassa asemassa. Elementtien tasapaino onnistui mielestäni erinomaisesti, ja harakkapillistä tuli eräs onnistuneimmista pilleistä.





PULU

Matala alasärmäinen lintupilli

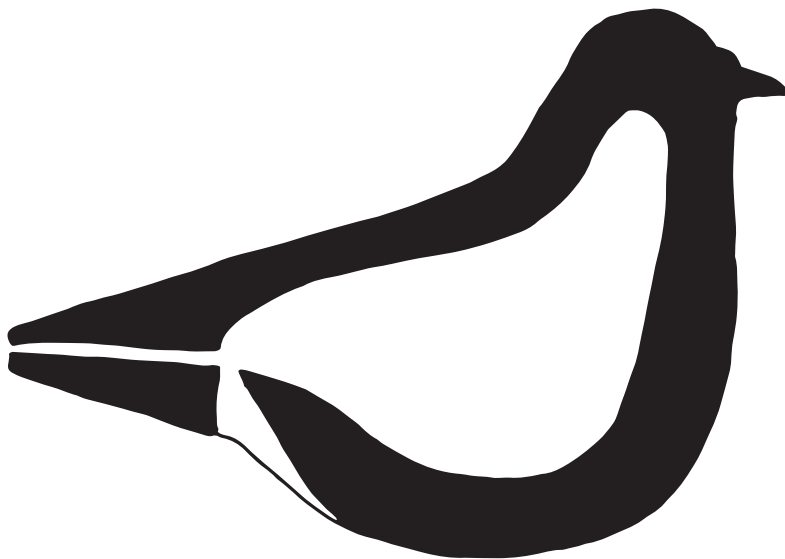
Savi: RK01

Tekotapa: muotti

Pituus: 240mm

Korkeus: 150mm

Värit: musta, harmaa ja valkoinen engobe, punainen, keltainen ja vihreä alilasiteväri



Pulu eli kesykyyyhky kuuluu erottamattomasti nykyaikaiseen kaupunkimaisemaan. Torimarkkinoita on vaikea kuvitella ilman jaloissa pyöriviä puluja niiden metsästäessä jotain suuhunpantavaa. Pulut ovat monien mielestä vain ärsyttäviä roskalintuja. Nykypäivää olisi kuitenkin vaikea kuvitella ilman pulua, mistä syystä sillä on paikka lintupillistössäni.

Pienen lintukirjan kyyhkysiä käsittelevissä teksteissä kyyhkynen kuvataan usein hieman tyhmänä lintuna, joka ei opi rakentamaan omaa pesää ja jota muut linnut narraavat epäedullisiin vaihtokauppoihin (Järvinen 2005, 80-82). Pulujen väheksyminen tänä päivänä ei taida olla aivan tyhjästä temmattu ajatus.

Pulupillin muoto sai alkunsa geometrisista muodoista. Palloista ja kolmioista syntyi tyylitellympi versio pulusta. Halusin antaa pululle muhkean ulkomuodon, mistä syystä se on varsin pyöreä ja painava. Paino johtuu myös pillin seinämien paksuudesta. Pulun värit on maalattu siveltimillä sen pintaan. Saven läpikuultaminen muistuttaa engoben liian ohuesta kerroksesta. Pulun hiukan hölmistynyt ilme sopii sen luonteeseen mainiosti.





MUSTARASTAS

Matala alasärmäinen lintupilli
 Savi: RK01
 Tekotapa: käsin
 Pituus: 200mm
 Korkeus: 90mm
 Värit: musta ja keltainen engobe, Fat Black



Mustarastaskoiras on mielestäni yksi tyylikkäämpiä lintuja. Kokomusta höyhenpeite on kruunattu kirkkaankeltaisella nokalla ja "silmälaseilla". Mustarastaat ovat tuttuja mummolastani, missä ne asustavat puutarhassa hyppien. En voinut olla jättämättä mummuni lempilintua pois pillisarjastani.

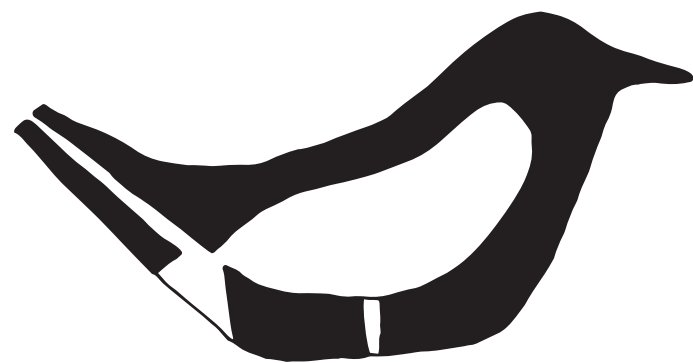
Halusin tehdä mustarastaspillin parhaiden kykyjeni mukaan ja viimeistellä sen mahdollisimman hyvin. Lintuun toi elävyyttä sen valpas asento ja ruumiin höyhentekstuuri. Raakaan saveen tehtäessä tekstuuri oli liian terävä, mutta mustan engoben lisäämisen jälkeen pinta muuttui pehmeämmäksi ja aidomman näköiseksi. Mahdollisimman tasaisen lopputuloksen saamiseksi ruiskutin mustan engoben linnun pintaan paineilmaruiskulla. Valmis mustarastas ansaitsi paikan suosikkinani.





KOSKIKARA

Matala alasärmäinen lintupilli
 Savi: Musta
 Tekotapa: käsin
 Pituus: 145mm
 Korkeus: 70mm
 Värit: valkoinen engobe, ruskea alilasiteväri



Valitsin koskikaran linnustooni luettuani siihen liitetyistä taikavoimista Ojasen ja Järvisen teoksissa. Lähes kaikissa tarinoissa kerrottiin koskikaran olevan voimakas taikalintu, jolla on kosken voima omanaan. Koskikaran avulla saatettiin suojautua pahalta tai parantavan naimaonnea.

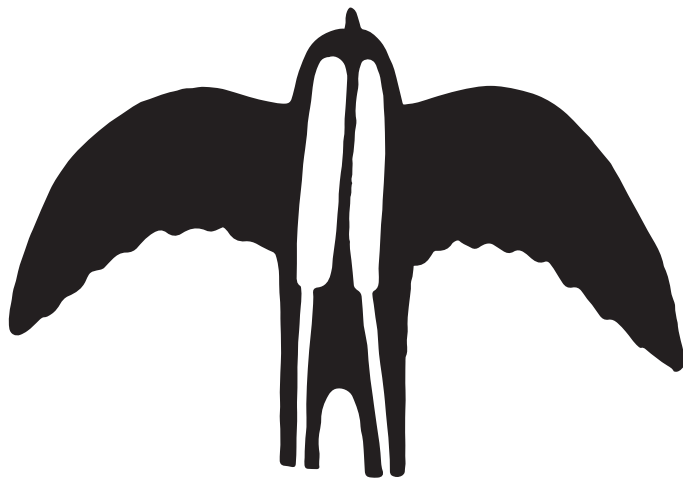
Koskikara oli ainut lintu, missä päädyin käyttämään mustaa savea. Savi osoittautuikin polton jälkeen enemmänkin tummanruskeaksi. Väri on kuitenkin tarpeeksi lähellä koskikaran luonnollista väritystä. Pilli on tummilla alueilla kauttaaltaan maalattu erittäin ohuesti ruskealla alilasitevärillä. Koskikaran höyhenpiteessä käytin veistamis- ja kaiverrustekniikoita erilaisten pintojen aikaansaamiseksi.





PÄÄSKYNEN 1

Matala yläsärmäinen lintupilli
 Savi: RK01
 Tekotapa: käsin
 Pituus: 180mm
 Korkeus: 40mm
 Siipiväli: 240mm
 Värit: tummansininen ja valkoinen engobe, punainen alilasiteväri, Fat Black



Ojasen teoksessa pääskysen kerrotaan olleen yksi pyhimmistä ja parhaista linnuista. Pääskyjen uskottiin olevan ihmiselle sukua eikä niitä missään nimessä saanut häiritä. Pääskysel toivat kesän ja onnen tullessaan. (Ojanen 2015, 41).

--
*Lausui pääsky, pieni lintu:
 »Vaan minäpä en varasta.
 Olen ihmisten ilona,
 riemu kaiken ristikansan,
 saattelen suven sanoman,
 laitan päivän lämpimämmän.»*



PÄÄSKYNEN 2

Matala yläsärmäinen lintupilli
 Savi: RK01
 Tekotapa: käsin
 Pituus: 220mm
 Korkeus: 40mm
 Siipiväli: 325mm
 Värit: tummansininen ja valkoinen engobe, punainen alilasiteväri, Fat Black



Molemmat pääskyseni on tehty samoin menetelmin. Halusin kokeilla pääskysten muotoilussa kahta epätavallisempaa menetelmää: linnun muovaamista siivet levällään sekä kahden erillisen kammion tekemistä omilla puhalluskanavillaan. Pääskysen pyrstö osoittautui täydelliseksi kahden puhalluskanavan paikaksi. Ensimmäisen pääskysen pyrstöistä ei valitettavasti tullutkaan eri säveliä, minkä luulen johtuvan kammiodien välisen seinän repeytymisestä poltossa. Tästä syystä tein vielä toisen pääskysen toivoen onnistumista.

Toinen pääskynen onnistuikin suunnitelmien mukaan. Olen iloinen päätöksestäni tehdä pääskyesestä toinen versio, sillä se on monella tapaa ensimmäistä parempi ja viimeistellymmän näköinen. Selkäpuoleltaan pääskysel ovat tummanpuhuvia, nokan ylä- ja alapuolella on punaiset läikät, vatsa on valkoinen ja siipien sulat on koristeltu kiiltävällä lasitteella. Onnistuin mielestäni vangitsemaan pääskysen olemuksen toivomallani tavalla.



VARIS

Matala yläsärmäinen lintupilli
Savi: RK01
Tekotapa: muotti
Pituus: 290mm
Korkeus: 120mm
Värit: musta ja harmaa engobe, Fat Black



Pienen lintukirjan tarinoiden perusteella ennen oltiin melko lailla yhtä mieltä siitä, että varis on huono lintu. Usein se leimattiin varkaaksi. Kuitenkaan varis ei omaa yhtä pahamaista kuvaa kuin esimerkiksi harakka. Paremmin varista voi kuvailla ehkä kuitenkin arvottomana lintuna kuin pahana. (Järvinen 2005, 46-52).

Variksen raakkumisen tunnistaa varmaankin jokainen. Vielä tänäkin päivänä variksella taitaa olla samankaltainen maine kuin ennen. Variksen ääntely lähinnä ärsyttää ja joskus sen voi löytää tonkimassa roskapönttöjä. Variksella on kuitenkin korvaamaton paikka linnustossamme, minkä ansioista se ansaitsi paikan myös lintupillistössäni.

Halusin varikseni olevan “rouhean” näköinen. Tämän vuoksi ensimmäiset versiot olivat varsin viimeistelemättömän näköisiä. Hillitsin variksen pinnan rosoisuutta ja se kehittyikin lähinnä pelkistettyyn muotoon. Toinen variksen elementti, jonka ehdottomasti halusin lisätä, oli sen jyrkät nokka. Saatoinkin liioitella sen koossa, mutta mielestäni se tuo vain kaivattua luonnetta varikselle.

Mielestäni varis olisi voinut onnistua paremminkin, sillä erityisesti sen pyrstö jäi melko lyhyeksi. Suurempi yksityiskohtien määrä olisi varmasti myös parantanut varista entisestään. Joka tapauksessa varis on tärkeä osa kokonaisuutta, ja ehkä onkin vain sille sopivaa olla hiukan epätäydellinen.





NAURULOKKI

Matala alasärmäinen lintupilli

Savi: RK01

Tekotapa: käsin

Pituus: 240mm

Korkeus: 135mm

Värit: musta, valkoinen ja harmaa engobe, ruskea ja punainen alilasiteväri, kirkas lasite



Mitä olisikaan kesäinen uimaranta ilman eväitä varastelevia naurulokkeja? Nämä häikäilemättömät hävittäjälentäjät ansaitsivat niin ikään huonolla käytöksellään paikan lintupillinä. Röyhkeän maineen lisäksi olen pitkään pitänyt naurulokkeja huvittavan näköisinä, minkä vuoksi niiden tekeminen oli itselleni tavoitteellista.

Naurulokin muotoiluprosessissa tuli vastaan monta mutkaa. Pitkään en osannut päättää, miten muotoilen siivet ja pyrstön. Yritin ensin tehdä niistä realistisemmat ja epäonnistuin. Lopulta päädyin pyöristettyyn ja selkeälinjaiseen lopputulokseen, joka miellytti itseäni.

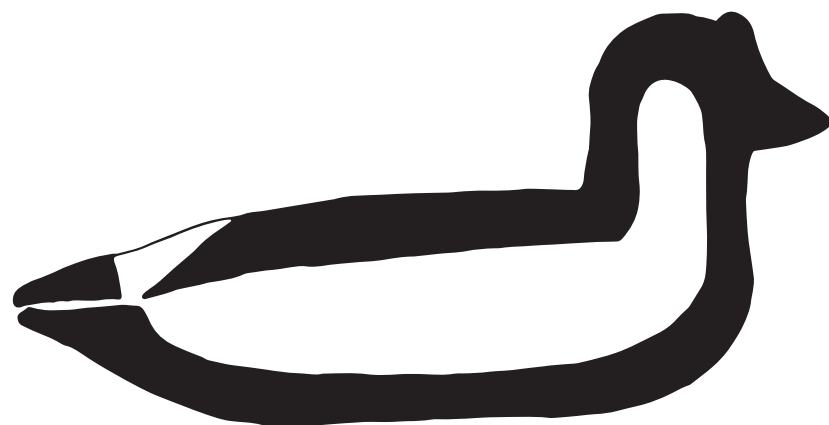
Väriytyksen puolesta pään ruskea alue on ainut kohta, joka ei onnistunut toivotulla tavalla. Ruskea väri jäi turhan läpikuultavaksi ja vaaleaksi. Suuri osa linnun luonnetta ovat kuitenkin silmät. Valkoinen rengas silmien ympärillä saa naurulokin näyttämään hiukan hölmistyneen näköisiltä. Tämän ominaisuuden aavuttamisessa onnistuin hyvin.





NOKIKANA

Matala yläsärmäinen lintupilli
 Savi: RK01
 Tekotapa: käsin
 Pituus: 220mm
 Korkeus: 100mm
 Värit: musta ja valkoinen engobe, punainen alilasiteväri



Nokikana on yksi suosikkivesilinnuistani. Nokikanan olemuksessa on jotain mystistä ja kiehtovaa. Linnun pikimusta vartalo ja punaiset silmät luovat mysteerisen kokonaisuuden. Se näyttää yhtä aikaa arvokkaalta ja itse synkkyyden ilmentymältä mustassa puvussaan.

Nokikanapilli sai muotonsa vaivattomasti. Sen vartalo valmistui vaatimattomaksi ilman liikoja yksityiskohtia. Yksinkertainen viimeistely sopi nokikanan olemukseen juuri sopivasti. Halusin korostaa nokikanan erikoista punasilmäisyyttä ja maalata silmät kirkkaanpunaisella alilasitevärillä.

Pidän nokikanapillistäni sen onnistuneen ulkonäön vuoksi. Olen myös iloinen siitä, että tein vesilinnun tuomaan kontrastia tavanomaisemmille pihapiirien pikkulinnuille. Oma nokikanani näyttää myös varsin lempeältä yksilöltä.



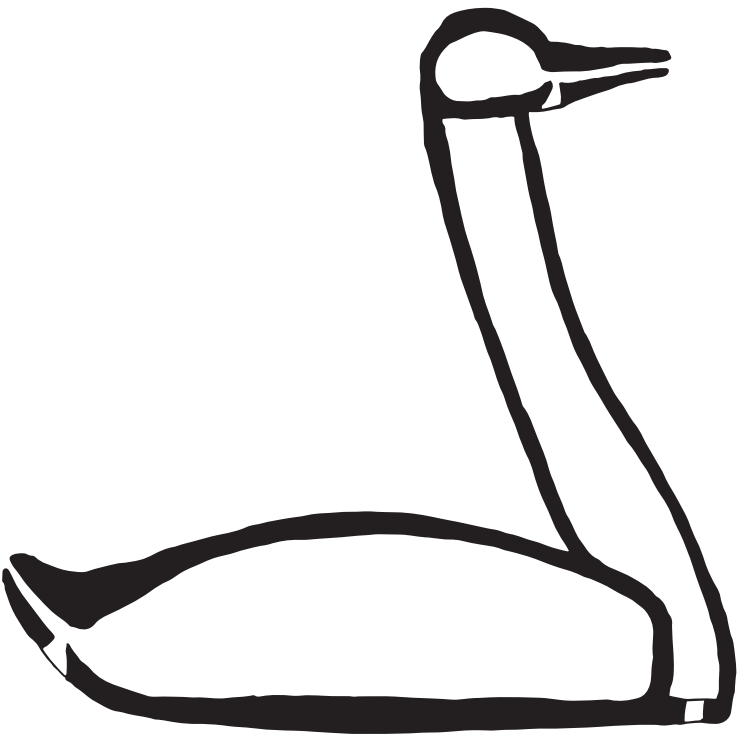


JOUTSEN

Matala alasärmäinen lintupilli
 Savi: Craft Crank
 Tekotapa: käsin
 Pituus: 600mm
 Korkeus: 530mm
 Värit: valkoinen engobe, keltainen alilasideväri, Fat Black

Joutsen on kiistatta suomalaisten tärkein lintu jo vuosisatojen takaa. Pienen lintukirjan tarinoiden mukaan joutsenen uskottiin olevan pääskysen lailla ihmisen sukua. Tästä syystä joutsenta ei missään nimessä saanut tappaa. Joutsenen myös kerrottiin olevan Jumalan lintu ja tuovan pienempiä muuttolintuja Suomeen siipiensä suojissa. (Järvinen 2005, 135-136). Kalevalassa Lemminkäistä odottaa kuolema hänen yrittäessään tappaa Tuonelan joutsenen (Lönnrot 1849, Kalevalan neljästoista runo).

Laulujoutsen hallitsee erityistä paikkaa suomalaisten sydämissä nykypäivänäkin sen ollessa Suomen kansallislintu. Halusin tarttua haasteeseen ja yrittää antaa joutsenelle sen ansaitsemaa kunniaa ikuistamalla sen parhaani mukaan suureen lintupilliin.



Joutsenpilli oli lintupillisarjani viimeinen osa, ja sen kruunaaja. Päätin tehdä joutsenpillistä huomattavasti suuremman kuin muista niin realistisuuden kuin haasteenkin nimissä. Joutsenen muoto ja mittasuhteet muuttuivat prosessin aikana useaan otteeseen. Sen huomattavan suuri koko toi mukanaan sekä ongelmia että uusia mahdollisuuksia. Jaoin joutsenen rakenteen kolmeen erilliseen kammioon: ruumiiseen, kaulaan ja päähän. Päätin tehdä ruumis- ja pääkammioista erikseen soivat pillit. Kaula ei saanut osakseen pillin ominaisuutta, sillä pillin sijoittaminen mihinkään kaulan alueelle ei olisi ollut kriteerieni nojalla mahdollista. Kaulakammion pohjaan tuli kuitenkin aukko estämään poltossa hajoamista. Haasteellista oli saada suuri kammio soimaan, sillä olin tottunut huomattavasti pienempien pillien tekoon. Mielestäni oli mainiota lisätä joutseneen toinen pilli epätavallisempaan paikkaan ikään kuin yllätykseksi. Joutsenen valkoinen väritys on mustarastaan tavoin ruiskutettu huolellisesti sen pintaan taaten mahdollisimman tasaisen ja peittävän lopputuloksen.

Olen joutseneen todella tyytyväinen, sillä siinä yhdistyvät monet tavoitteet: haasteellinen rakentaminen, miellyttävä lopputulos sekä tärkeän perinteen kunnioittaminen.



4 MUSIIKILLINEN NÄKÖKULMA

Sen lisäksi, että halusin lintupillieni olevan ulkomuodoltaan miellyttäviä, niiden oli tärkeää olla myös toimivia soittimia. Jos kukkopillejä tarkastelee soitannollisesta näkökulmasta, yksittäisen pillin sävelten suuremman lukumäärän voi helposti ajatella indikoivan paremmuutta. Tämä on helposti ymmärrettävissä, sillä onhan loogisesti ajateltuna mielekkäämpää soittaa soittimella, joka tarjoaa enemmän mahdollisuuksia. Omissa lintupilleissäni asetin toimivuuden ja esteettisyyden musiikillisuuden edelle. Käytännössä tämä tarkoittaa sormireikien vähäisyyttä pilleissäni. Valintaani on useita syitä. Halusin tehdä sormireikiä ainoastaan pillien pohjiin, jolloin reiät ovat näkymättömissä pillin ollessa ”lepotilassa” tason päällä. Useimmissa pilleissä pohjan pinta-ala on myös pieni, jolloin monen reiän tekeminen voi olla fyysisestikin hankalaa. Valmistaessani lintupillejäni kokeilin reikien tekemistä, ja aina ne eivät osoittautuneet niin toimiviksi kuin olisin toivonut. Oli mahdollista, että polton jälkeen pilliin puhaltaessa sormireiän tukkien pillistä ei kuulunutkaan ääntä tai ääni oli huomattavasti heikompi kuin reiän auki ollessa. Mielestäni vain yhden tomivan sävelen pilli on merkityksekkäämpi kuin pilli, jossa on yksi toimiva ja yksi toimimaton sävel. Näistä syistä pelasin varman päälle ja tein suurimmasta osasta pillejäni (17/23) sormireiättömiä. Sormireiättömistä pilleistä lähtee lähtökohtaisesti vain yksi sävel.

Taulukossa 4 on esitetty eri pillien aikaansaamat sävelet. Sain sävelet selville puhaltamalla pilleihin ja katsomalla soitinten viritykseen tarkoitettua viritysmittaria, joka kertoo sävelen nimen ja korkeuden. Käytin taulukossa sävelten oktaavialojen merkitsemiseen Suomessa pääsääntöisesti käytössä olevaa Helmholtzin merkintätapaa (www.dolmetsch.com). Sävelten nimeämisessä käytin myös Suomessa pääosin käytettyä saksalaisperäistä järjestelmää: c, d, e, f, g, a, h. Taulukon vasemmassa sarakkeessa on kunkin pillin perussävel. Sormireiättömissä pilleissä se on pillin ainut sävel, sormireiällisissä pilleissä se on sävel, joka soi reiän ollessa auki. Oikeanpuoleinen sarake kertoo sormireiällisten pillien sävelen, kun reikä on suljettu. Taulukossa on eritelty Joutsenpillin pää ja pyrstö erikseen sekä Pääskynen 2:n oikea ja vasen pyrstö erikseen, sillä kaikki ne ovat käytännössä omia pillejään. Joidenkin sävelten määrittäminen oli hankalaa, sillä huomasin puhaltamisen intensiteetin vaikuttavan tietyissä pilleissä sävelten korkeuteen vaihtelevasti n. puolella sävelaskeleella. Monessa pillissä ero oli erittäin pieni ja siksi en merkannut niitä erikseen. Harakan kohdalla kuitenkin ero oli selkeä, mistä syystä taulukossa on h (kevyesti puhaltaen) ja c¹ (kovemmin puhaltaen). Joutsenen pyrstön kohdalla puhaltamisen voimakkuutta vaihtelemalla voi saada aikaan kolme eri säveltä, jotka kaikki ovat eri oktaaveissa. Koskikaran suljetun reiän e²-sävel on suluissa sen erityisen heikon kuuluvuuden vuoksi. Sävelen voi kuulla ainoastaan lyhyesti asettamalla sormi nopeasti reiälle perussävelen jälkeen koko ajan samalla puhaltaen.

Mielikuvituslinnun (Taulukko 5.) sekä Tipun (Taulukko 6.) sävelet ovat omissa taulukoissaan niiden muista poikkeavien ominaisuuksien takia. Mielikuvituslinnussa on kaksi vierekkäistä kammiota, joihin johtaa yhteinen puhalluskanava. Pillin pohjassa on kummallekin kammiolle sormireiät. Näin ollen puhaltaessa pitäisi kuulua kaksi eri ääntä yhtä aikaa. Eri sävelten saaminen soimaan yhtä aikaa on kuitenkin haastavaa, sillä puhallustyyli vaikuttaa siihen suuresti. Sävelten erottaminen on kuitenkin mahdollista. Tipussa taas on yksi kammio, jonka pohjassa on kaksi reikää vierekkäin. Vasemman tai oikean reiän sulkeminen saa aikaan vain edellä mainitun puolen sävelaskeleen vaihtelun, joka sekin on varsin epäselvä. Eri sormireiät olivat siis vain turha lisä, sillä ne saivat aikaan joka tapauksessa samat sävelet. Määritin Pääskysen, Mielikuvituslinnun sekä Tipun ”oikean ja vasemman” puoliskon katsomalla lintua takaa, ylhäältä päin sen ollessa oikein päin tasolla.

Taulukko 4. Lintupillieni sävelkorkeudet merkittynä matalimmasta korkeimpaan Helmholtzin merkintätapaa käyttäen.

LINTU	SÄVEL	REIKÄ SULJETTUNA
Varis	d [#]	
Naurulokki	e	
Pulu	f	
Joutsen, nokka	h	
Nokikana	h	
Harakka	h - c ¹	
Talitiainen 2	d ¹	
Mustarastas	f ^{#1}	e ¹
Punarinta 2	g ¹	
Talitiainen 1	g ^{#1}	
Varpunen	h ¹	f ^{#1}
Västäräkki	h ¹	
Joutsen, pyrstö	h ¹ - a ² - d ³	
Pääskynen 2, oikea pyrstö	h ¹	
Pääskynen 2, vasen pyrstö	c ^{#2}	
Punarinta 1	c ^{#2}	
Satakieli 1	d ²	
Hömötiainen	d ²	
Pääskynen 1	f ²	
Koskikara	f ^{#2}	(e ²)
Sinitiainen	g ²	
Ankka	c ^{#3}	
Satakieli 2	a ^{#3}	g ³

Taulukko 5. Mielikuvituslinnun kammioden aikaansaamat eri sävelet sormireiän ollessa auki ja kiinni.

MIELIKUVITUSLINTU	REIKÄ AUKI	REIKÄ SULJETTUNA
Vasen kammio	d ^{#2}	h ¹
Oikea kammio	g ^{#2}	c ^{#2}

Taulukko 6. Tipun aikaansaamat sävelet.

LINTU	MOLEMMAT REIÄT AUKI	VASEN REIKÄ SULJETTUNA	OIKEA REIKÄ SULJETTUNA	MOLEMMAT REIÄT SULJETTUINA
Tipu	a ^{#2}	a ² - g ^{#2}	a ² - g ^{#2}	g ²

Koska suurimmalla osalla omista lintupilleistäni voi soittaa vain yhden äänen, ovat niiden musiikilliset ominaisuudet melko rajalliset. Pillieni veistosmainen olemus antaa sen kuitenkin anteeksi. Jos olisin halunnut lintujeni olevan enemmän soittimia ja vähemmän omaa taiteellista näkemystäni, musiikillisuus olisi ollut huomattavasti tärkeämmässä roolissa. Keskustellessani Heini Riitahuhdan kanssa hänen Titityy-lintupilleistään kävi ilmi hänellä olleen todella samanlaiset ajatukset ja tavoitteet lintujensa musiikillisuudesta kuin minulla oli omistani. Sen lisäksi, että Titityy-pillit olivat Riitahuhdan versio nykypäivän kukkopillistä, niiden muotoilussa esteettisyys voitti musiikillisuuden. Tästä syystä kyseiset pillit ovat veistosmaisista, pelkistettyjä ja sormireiättömiä.

Timo Leisiön mukaan perinteisillä kukkopilleillä ei myöskään koskaan ollut järin suurta musiikillista merkitystä, vaikka se olikin Suomessa aikanaan ensimmäinen kaikkien saataville levinnyt soitin. Pieniä sävelmiä vanhoilla kukkopilleillä pystyi toki soittamaan, mutta pääasiassa ne kuitenkin olivat lasten ilotteluun tarkoitettuja. Järjestelmällinen yhteissoitto monella pillillä yhtä aikaa tai vuorotellen ei ollut niinkään yleistä toimintaa, vaikka niistä tarinoita löytyykin. Näissäkin tapauksissa kyse oli lähinnä lasten leikeistä. (Leisiö 1983, 145-146).

Muutamien kokeilujen perusteella omat lintupillini voisivat soveltua organisoituun soittamiseen jossain määrin. Ensimmäiseksi siihen tarkoitukseen pitäisi karsia linnuista pois ne, joiden äänenlaatu on heikompi, ääni ei ole kirkas tai äänenkorkeus voi vaihdella helposti puhallettaessa. Kirkas ääni ei ole aivan helppo saada aikaan. Linnun sointiin vaikuttavat osat, puhallusaukko ja erityisesti särmäaukko, on valmistettava huolellisesti, jotta ääni ei suhise. Raimo Heldánin lintupilleissä ääni on erittäin suuressa ja tärkeässä osassa, minkä vuoksi hän kiinnittää erityistä huomiota äänen laatuun. Hänen mukaan pilli ei ole hyvä, jos se on ”suhinapilli” eli äänessä on suhinaa, vaikka se soikin. Omassa pillisarjassani esiintyy myös suhinapillejä, mutta minulle tärkeämpää oli saada pillit ylipäättään soimaan kuin hienosäätää niiden sointia. Parhaiten ja helpoiten soivia pillejäni ovat Pulu, Punarinnat, Pääskynen 2, Satakielet, Sinitäinen sekä Ankka.

Hyvin soivilla pilleillä voi soittaa melodioita siten, että usealla henkilöllä on oma pilli puhallettavanaan, ja omalla vuorollaan oikeaan pilliin puhalletaan vuorotellen. On mielenkiintoista huomata kaikkia lintupillieni säveliä tarkasteltaessa, että kuin ihmeen kaupalla jokainen kromaattisen asteikon kahdestatoista sävelestä esiintyy vähintään kerran koko pillisarjani sävelpankissa. Näin ollen niillä periaatteessa voisi soittaa minkä tahansa sävelmän, joka on sävelletty länsimaisen kromatiikan mukaan. Toisena tekniikkana pilliorkesteria voi käyttää säestävänä elementtinä. Kolmesta linnusta saa yhtä aikaa puhallettuna kolmisoinnun. Jos linnut siis valitaan oikein ja saatavilla sattuu olemaan tarvittavat sävelet, soitettavana on hyvältä kuulostavia sointuja. Omista pilleistäni esimerkiksi saa aikaan oivallisen g-duurisoinnun soittamalla yhtä aikaa Sinitäisen (g^2), Satakieli 1:n (d^2) ja Varpusen (h^1) sävelet. Lintupilleillä mainituilla tavoilla musisoiminen edellyttää tarkkuutta ja musiikin teorian tuntemisesta sekä yhteissoiton kokemuksesta on hyötyä, joskaan se ei ole välttämätöntä.

Hyvin soivien lintupillien tuottama ääni on yllättävän lähellä nokkahuilun ääntä. Tämä on mielestäni ilahduttavaa, sillä nokkahuilu on itselleni merkityksellinen soitin. Sillä on ollut tärkeä rooli musikaalisuuteni perustalla jo alakoulusta lähtien.



5 LOPUKSI

Aluksi opinnäytetyöni aiheen valinta tuotti hankaluuksia. Tiesin varmasti kuitekin haluavani työskennellä keramiikan parissa, sillä siitä minulla oli eniten kokemusta opintojeni aikana. Keramiikkaan liittyen itselleni mahdollisia lähestymistapoja opinnäytetyölleni olivat tuotesuunnittelu, kokeellinen projekti, materiaalitutkimus tai taiteellinen produktio. Päädyin taiteellisen produktioon, sillä ajan kuluessa oman taiteellisen imaisun kehittäminen muotoilun ja taiteen rajapinnalla keramiikan keinoin on tuntunut kiinnostavalta. Se on myös jotain, mitä en ollut vielä suuremmassa mittakaavassa päässyt kunnolla kokeilemaan.

Kukkopillien valitseminen opinnäytetyöni aiheeksi tuntui sopivan itselleni todella hyvin, sillä olin varma, että pystyn yhdistämään työssäni perinteitä ja nykyaikaa. Produktioni alkoi vauhdikkaasti innostuessani lintupillien valmistamisesta, joka sujui yllättävän hyvin. Tein lintupillejä aluksi paljon, koska halusin testata, pystynkö ylipäänsä valmistamaan niitä itselleni asettamillani tavoitteilla. Itse pillien valmistus alkoi siis jo ennen taustatutkimusten tekoa. Kukkopillien historiaa tutkiessani huomasin siitä löytyvän todella vähän kirjallisuutta ja tietoa. Tämä jarrutti osaltaan työn etenemistä. Tiesin kirjallisuutta löytyvän maailman muista kolkista, mutta itselleni oli tärkeää pitää työni keskiössä Suomi ja suomalainen kulttuuri. Lintujen tutkiminen Suomen kansanperinteessä osoittautui hyväksi valinnaksi. En kuitenkaan halunnut uppoutua kansanperinteen tutkimiseen liikaa, vaan päätin pitää sen lähinnä inspiraation lähteenä ja antaa productioni olla suuremmassa osassa opinnäytetyötäni. Vaikka sainkin vastaukset kukkopillin historiaa koskeviin kysymyksiini, niistä olisi ollut mielenkiintoista saada lisää tietoja.

Olen tyytyväinen lopputulokseeni 23 erilaisella lintupillillä. Mielestäni onnistuin tavoitteissani yhdistää vanha perinne nykyaikaan, löytää omanlaiseni kädenjälki, ottaa riskejä erilaisissa ja luovissa toteutustavoissa sekä löytää tasapaino realismisuuden, yksinkertaisuuden ja taiteellisen vapauden välillä. Yllätyin lopulta itsekkin kuinka monta pilliä sain aikaiseksi. Ne muodostavat kokonaisuuden, joka on samalla yhtenäinen ja vaihteleva. Suosikkisyksilöitä lintupillisarjastani ovat mustarastas, västäräkki ja ankka. Teknisesti arvioiden erityisen iloinen olen joutsen- ja pääskypilleistä, sillä niissä kokeilin rajojani pillinrakentamisessa. Työn edetessä linnuille muodostui luonne ja jokainen niistä on yksilö. Yksi tärkeimmistä tavoitteistani oli tehdä omilla pilleilläni kukkopillit itseni näköisiksi. En siis halunnut takertua vanhaan perinteeseen liikaa. Tästä syystä päätinkin kulkea vain ”Kukkopillin jäljissä”, antaen perinteiden luoda vain pohjan omalle työskentelylleni voin kuitenkin itse kulkea omaa polkuani pitkin.

Produktiotani tehdessä opin luonnollisesti paljon savella rakentamisen tekniikoista. Opin myös itsestäni ja omasta työskentelystäni. Sain paremman käsityksen itsestäni muotoilun ja taiteen rajapinnalla, sekä siitä millainen työskentely on itselleni mielekästä ja tavoitteellista. Myös musiikin yhdistäminen työskentelyyni muotoilun kentällä oli mielenkiintoista ja toivon tulevaisuudessakin ydistelevän niitä taiteellisessa työskentelyssäni. Tiedän, etten ole ensimmäinen enkä viimeinen henkilö, joka käsittelee kukkopillejä samankaltaisesta näkökulmasta kuin minä. Koen työn olleen kuitenkin merkityksellistä, sillä henkilökohtaisuus oli siinä suuressa asemassa. Tästä johtuva oman muotoilijaidentiteetin selkeytyminen on arvokasta.



LÄHTEET

Aalto-Setälä, T., Lauttia, K., Löflund, S.-L., Nummela, R. & Kauppila, K. (toim.) 2008. Birds by Toikka - Toikan Linnut. Helsinki: WSOY ja Iittala.

Gensbøl, B. & Overgaard Christensen, J. 1997. Peippo ja pulmunen, Suomen ja Pohjolan lintuja. Suomentanut Pertti Koskimies. Porvoo: WSOY. Tanskankielinen alkuteos.

Juvonen, A., Muukkonen, T., Peltomäki, J. & Varesvuo, M. 2009. Linnut vauhdissa. Helsinki: Tammi.

Järvinen, I.-R. (toim.) 2005. Pieni lintukirja, Suomalaista kansanperinnettä. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Käräjämäki, R. & Kádár, G. 2000. Laula päivät pääksytysten, musiikkioppikirja 5. musiikkiluokan oppilaille. Vaasa: Onkilahden koulu.

Leisiö, T. 1983. Suomen ja Karjalan vanhakantaiset torvi- ja pillisoittimet. Kaustinen: Kansanmusiikki-instituutti. Väitöskirja

Lönnrot, E. 1849. Kalevala. Toinen painos vuodelta 1985. Helsinki: Otava.

Lönnrot, E. 1840. Kanteletar. *Juhla-Kanteletar julkaistu vuonna 1983*. Porvoo: WSOY.

Ojanen, E. & Ulv, D. 2015. Suomen myyttiset linnut. Helsinki: Minerva Kustannus.

Otavan iso musiikkitietosanakirja. 1 : A – Dallapé. 1978. Helsinki: Otava.

Otavan iso musiikkitietosanakirja. 3 : Herz – Laudes. 1978. Helsinki: Otava.

Talve, I. 1989. Suomen kansankulttuuri. 3. painos. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.

Dolmetsch Organisation 2000 - 2013. Musiikin teoria -internetsivu <https://www.dolmetsch.com/musictheory1.htm#helmholtz> (Luettu 10.8.2019)

Hall, B. 2013, päivitetty 2019. Ceramic Arts Network Daily. How to Make a Clay Ocarina. <https://ceramicartsnetwork.org/daily/pottery-making-techniques/handbuilding-techniques/how-to-make-a-ceramic-ocarina/> (Luettu 27.7.2019)

Jaana Uschanoffin sähköpostiviesti. 8.8.2019

Kyyrölän Savi Oy:n vanhemmat internetsivut <http://www.kyyrolansavi.fi/index.htm> (Luettu 8.8.2019)

Kyyrölän Savi Oy:n internetsivut 2019 <https://www.kyyrolansavi.com/historia/> (Luettu 9.8.2019)

Kaupunkiutiset 2012. Artikkelin Kyyrölän Savesta http://www.kyyrolansavi.fi/historia/KaupunkiUtiset_14072012.pdf (Luettu 9.8.2019)

Kanala, Kanala eri aikakausina <http://www.siipi.info/psp/kanala.html> (Luettu 14.8.2019)

Lastenkirjainstituutti. 2011. Suomalaisia aapisia - Agricolasta nykyaikaan. <https://lastenkirjainstituutti.fi/2016/wp-content/uploads/2016/08/Suomalaisia-aapisia-Agricolasta-nykyaikaan.pdf> (Luettu 25.7.2019)

Vaja Finlandin facebook-sivu. <https://fi-fi.facebook.com/VAJAFinland/photos/lintu-pilli-on-artekille-valmistettu-ja-jopsu-ramun-musuta-suunnittelema-moderni/1738674299495097/> (Luettu 14.8.2019)

Teemahaastattelut:

Keraamikko Raimo Heldánin haastattelu Turussa 24.3.2019

Keraamikko Heini Riitahuhdan haastattelu Helsingissä 12.8.2019

Kuvalähteet:

Kuva 1. Kyyrölän Savi Oy 2019.
<https://www.kyyrolansavi.com/keramiikka/>
(9.8.2019)

Kuva 7. Kyyrölän Savi Oy
<http://www.kyyrolansavi.fi/index.htm>
(8.8.2019)

Kuva 10. Artek Helsinki, Jopsu Ramun kukkopillit. 2017.
<https://www.facebook.com/ArtekHelsinki/photos/a.171649036226820/1500661249992252/?type=3&theater>
(14.8.2019)

Kuva 11. Poikalainen, Väinö. 2004. Unto Salon artikkelissa *Maailman synty ja luominen, Muinaissuomalaisten maailmanymmärryksestä*.
(28.7.2019)

Kuva 12. Virtuaalikylä, vanhan ajan kanala.
http://www.virtuaali.info/opetusmaatilat/index.php?tila_id=1&ohjemappi&kategoria_id=288&kortti=3472
(14.8.2019)

Kuva 13. Muistikuvia ja elonkulkua -blogi. 2013. Aukusti Salon *Meidän lasten aapinen* -kirjan kansikuva vuodelta 1935
<http://muistikuviajaelonkulkua.blogspot.com/2013/04/aapiskukko.html>
(6.8.2019)

Kuva 14. Design Milk, The Birds by Toikka collection.
<https://design-milk.com/finnish-glassblowing-tradition-comes-alive-at-the-corning-museum-of-glass/iittala-corning-glass-museum-weiss-0/>
(14.8.2019)

Muut kuvat: Julius Rinne

